

Heikki Näränen

Huumoria, satuja ja turvallisuutta

Pikku Kakkosen menestyksen mikstuura

Tekijä(t) Otsikko Sivumäärä Aika	Heikki Näränen Huumoria, satuja ja turvallisuutta: Pikku Kakkosen menestyksen mikstuura 43 sivua + 3 liitettä 16.5.2012
Tutkinto	Medianomi
Koulutusohjelma	Viestinnän koulutusohjelma (AMK)
Suuntautumisvaihtoehto	Radio- ja televisioilmaisu
Ohjaaja(t)	Lehtori Auli Sillanpää
<p>Tämä opinnäytetyö pyrkii selvittämään mistä elementeistä 35-vuotias Pikku Kakkonen on rakentunut ja mikä on tehnyt ohjelmasta aikaa kestävän ja niin suosittua. Tutkimustaan varten on haastateltu kolme henkilöä, jotka ovat olleet tekemässä Pikku Kakkosta eri aikakausina ja nähneet sen kehityskulun. Haastateltavina olivat Ylen lastenohjelmien entinen toimituspäällikkö Pertti Nättilä, Pikku Kakkosen entinen tuottaja ja toimittaja Maija Koivula ja Ylen lasten ja nuorten genretuottaja Jarmo Oksa. Haastatteluita käytetään määrittelemään Pikku Kakkosen menestyksen syitä ja tapaa, jolla ohjelmaa on toimitettu vuosien saatossa.</p> <p>Tutkimuksessa tutustutaan myös suomalaiseen lastenohjelmagenreen 1950-luvun puolivälistä tähän päivään asti. Pääpaino on kolmen ilmaiskanavan Yleisradion, MTV3:n ja Nelosen lastenohjelmatarjonnassa.</p> <p>Haastattelujen ja lähdemateriaalin perusteella tutkimuksessa päädytään siihen, että Pikku Kakkosen suosion salaisuus piilee voimakkaassa toimituskulttuurissa sekä siinä, että ohjelma on pysynyt lähes muuttumattomana läpi vuosikymmenien. Pikku Kakkonen on pysynyt uskollisena ohjelman alkuaikoina luoduille perusperiaatteille. Ohjelmalla ei myöskään ole tällä hetkellä mitään varteenotettavaa kilpailijaa lastenohjelmagenressä.</p> <p>Pikku Kakkosta ja sen historiaa ei ole aikaisemmin tutkittu tässä mittakaavassa, joten tämä opinnäytetyö toimii varmasti hyvänä lähdeteoksena niille, jotka haluavat tutustua Pikku Kakkoseen paremmin.</p>	
Avainsanat	Pikku Kakkonen, Yleisradio, lastenohjelmat, lapsi, ohjelmakaari

Author(s) Title Number of Pages Date	Heikki Näränen Humor, Fairytales and Safety: the Success of Pikku Kakkonen 43 pages + 3 appendices 16 May 2012
Degree	Bachelor of Arts
Degree Programme	Film and Television
Specialisation option	Radio and Television Work
Instructor(s)	Auli Sillanpää, Principal Lecturer.
<p>This thesis aims to find out, which elements a 35-year-old Pikku Kakkonen is based on and what makes the program so popular and timeless. Three people have been interviewed for the present research. All of them have been making Pikku Kakkonen on different decades and have thus seen the progression of the program. The interviewees were the previous Finnish Broadcasting Company Yle children's programs managing editor Pertti Nättilä, the previous Pikku Kakkonen's producer and the journalist Maija Koivula and Yle children's and youth genre producer Jarmo Oksa. The reason behind Pikku Kakkonen's success and the habit of conducting the program is defined through the interviews.</p> <p>The Finnish children's programs genre from the middle of the 1950's to the present is also explored. Research is conducted mainly on three free channels; Yle, MTV3 and Nelonen. Based on the interviews and the source material it can be suggested that the secret behind the popularity of Pikku Kakkonen lies in strong editorial culture and also in a fact that the program has remained almost unchanged through decades. Pikku Kakkonen has been faithful to its basic principles, which were created in the beginning of the program. Pikku Kakkonen does not also have any worthy contestants in the genre of children's programs genre at the moment.</p> <p>Pikku Kakkonen and its history have not been researched before and thus the present thesis will certainly be a good source for those who wish to know Pikku Kakkonen better.</p>	
Keywords	Pikku Kakkonen, The Finnish Broadcasting Company Yle, children`s programs, children, Program span,

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Lapset ja televisio	3
	2.1 Lasten televisionkatselun tutkimuksen historia	3
	2.2 Lapsi television katsojana	4
3	Lastenohjelmagenre Suomessa	7
	3.1 Lastenohjelmien historia	7
	3.2 Lastenohjelmat eri tv-kanavilla	10
4	Ylen lastenohjelmaprofiili	13
5	Pikku Kakkonen	15
	5.1 Pikku Kakkosen historia	15
	5.2 Pikku Kakkosen ideologia	18
	5.4 Pikku Kakkosen johtotähdet	24
	5.5 Pikku Kakkonen verkossa	29
	5.6 Pikku Kakkosen ohjelmakaari	30
6	Pohdinta	33
	Lähteet	38
	Liitteet	
	Liite 1. Pikku Kakkosen ABC	
	Liite 2. YLEn lastenohjelmaperiaatteet	
	Liite 3. Haastattelukysymykset	

1 Johdanto

Tämä opinnäytetyön sai alkusykäyksensä jo keväällä 2008, kun teimme ystäväni kanssa FlinkkiDinkki-nimisen lastenkuunnelman silloisen Helsingin ammattikorkeakoulu Stadian opiskelijaradio Reaktoriin. FlinkkiDinkin tekoprosessin aikana mieleeni kirkastui ajatus siitä, että tämä on se mitä haluan tehdä. Tuosta hetkestä lähtien lapsille suunnattu media on vienyt minut mukanaan. Olen työskennellyt aikaisemmin Yleisradiossa, jossa toimitin lasten radio-ohjelma Pikku Ykköstä. Tällä hetkellä olen toimittajakäsikirjoittajana MTV3 Juniorilla.

Pohtiessani aihetta opinnäytetyöhöni päädyin suhteellisen nopeasti, muutaman harha-askelen saattamana, TV2:n Pikku Kakkoseen. Minulle Pikku Kakkonen tuo mieleen sateisen syysillan, jolloin istun lapsena television ääressä haltioituneena. Samalla tavalla en muista lumoutuneeni televisio-ohjelman vaikutuksesta. Lapsuuden heittäytymiskyky ja lämpö kiteytyy juuri Pikku Kakkoseen. Varmasti siinä on vahvasti lapsuuden nostalgiaa, mutta Pikku Kakkonen on iso osa monen lapsen arki-iltoja yhä tänä päivänä. Puhuessani ystäväni kanssa opinnäytetyöni aiheesta he nostivat esiin omia muistojaan Pikku Kakkosesta. Päällisin puolin ne liittyivät Pikku Kakkosen hahmoihin: Ransun seikkailuihin, Pelle Hermannin pelottavaan kepakkoon tai Röllin hassuihin lauluihin. Lähes jokaisella ihmisellä oli jokin muisto Pikku Kakkosesta. Ystäväpiirini perheelliset ovat myös siirtäneet omaa positiivista mielikuvaansa Pikku Kakkosesta omille lapsilleen. Erään ystäväni lapsi tuijottaa tietokoneelta Yle Areenasta herkeämättä Nalle Luppakorvan seikkailuja. He eivät omista televisiota, mutta ovat löytäneet internetistä kanavan, jonka kautta he voivat tarjota omalle lapselleen Pikku Kakkosen ohjelmia. Omassa lähi-piirissäni Pikku Kakkonen herättää vaan lämpimiä tunteita, joten halusin lähteä tutki-maan sitä, mitkä elementit ovat tehneet Pikku Kakkosesta niin suosittun ja positiivisia tunteita herättävän.

Vuonna 1968 Yleisradio otti ohjelmistoonsa englantilaisen Romper Room -ohjelman formaatin. Ohjelman nimi oli suomeksi Tenavatuokio. (Nättilä, haastattelu 22.2.2011.) Ohjelmaa tekemässä ollut Pertti Nättilä oli kuitenkin sitä mieltä, että samalla rahalla he pystyisivät tuottamaan omaa, sisällöllisesti laadukkaampaa lastenohjelmaa suomalaisille lapsille. Tämä ajatus kiteytyi Pikku Kakkoseen, jonka ensimmäinen lähetys näki päi-

vänvalonsa 11.1.1977 (Hankivaara 1994, 18). Tuosta päivämäärästä lähtien suomalaisen lastenohjelmagenren voidaan laskea merkittävästi muuttuneen. Yli 35 vuotta ensimmäisen lähetyksen jälkeen Pikku Kakkonen voi hyvin. Ohjelman lähetysaika on kasvanut selkeästi verrattuna alkuaikojen lähetystuntien määrään. Alussa Pikku Kakkosen puolituntinen makasiiniohjelma nähtiin kolmena päivänä viikossa. Tällä hetkellä joka arkipäivä nähtävän Pikku Kakkosen lisäksi TV2:n lastenohjelmaa on tarjolla viikon jokaisena päivänä yhteensä 25,5 tunnin verran.

Kaupalliselta puolelta Pikku Kakkonen on saanut itselleen kiritäjiä, sillä tällä hetkellä MTV3:n ja Nelosen lisäksi myös kuusi maksullista tv-kanavaa tarjoaa lastenohjelmaa. Yle TV2:n lisäksi kuitenkin vain MTV3 Juniori tarjoaa kotimaista lastenohjelmatuotantoa. Yle TV2 reagoi vuonna 2007 tähän kaupallisten kanavien lastenohjelmatarjontaan lisäämällä Pikku Kakkosen ohjelmaa arkipäiväisin. Lapsille on tarjolla Pikku Kakkosta kahden tunnin verran jokaisena arkipäivänä. Vaikka Pikku Kakkonen tarjoaa laadukasta lastenohjelmaa, sen täytyy vankistaa omaa asemaansa myös ohjelmamassaa lisäämällä.

Etsin tutkimuksessani vastausta seuraaviin kysymyksiin: Mistä elementeistä Pikku Kakkonen on rakentunut? Millainen on Pikku Kakkosen perimmäinen ajatus, ideologia? Mikä on tehnyt ohjelmasta aikaa kestävä ja niin suosittu?

Halusin valita haastateltaviksi sellaisia henkilöitä, joilla on näkemys Pikku Kakkosesta koko sen 35-vuotisen matkan varrelta. Kysymyksiini sain vastaamaan Ylen lastenohjelmien entisen toimituspäällikön (1975–1997) Pertti Nätttilän, Pikku Kakkosen entisen tuottajan ja toimittajan (1977–2008) Maija Koivulan ja Ylen lasten ja nuorten genre-tuottajan Jarmo Oksan. Haastattelukysymykset löytyvät liitteenä (liite 3). Halusin haastatella ihmisiä, jotka ovat olleet luomassa Pikku Kakkosta ja myöskin kehittäneet ohjelmaa sen eri aikakausina. Haastateltavista Jarmo Oksa on ainoa, joka on tällä hetkellä töissä Pikku Kakkosen parissa, joten hän antoi minulle näkemyksen Pikku Kakkosen nykytilasta.

Aivan opinnäytetyöni aluksi, toisessa luvussa, selvennän millainen on lasten televisionkatselun tutkimuksen historiallinen tausta. Tarkastelen, millä tavalla lapsen televisionkatselua on tutkittu television alkua ajoista tähän päivään ja mitkä ovat olleet kunkin

aikakauden tutkimukselliset painotusalueet. Tarkastelen myös sitä, millainen televisionkatsoja lapsi on. Kolmannessa luvussa valotan suomalaisen lastenohjelmagenren historiaa. Tarkastelen myös lastenohjelmaa tarjoavien ilmaiskanavien Yle TV2:n, MTV3:n ja Nelosen ohjelmatarjontaa. Neljännessä luvussa perehdyn Yleisradion lastenohjelmaprofiiliin sen neljän lastenohjelmaperiaatteen kautta. Viidennessä luvussa perehdyn Pikku Kakkoseen sen eri kerroksien kautta; historiaan, ohjelmasisältöjen rakentamiseen, muisteltavimpien hahmojen syntyyn ja tarinaan, Pikku Kakkosen ohjelmakaareen, internetin merkitykseen sekä Pikku Kakkosen tulevaisuuteen.

2 Lapset ja televisio

2.1 Lasten televisionkatselun tutkimuksen historia

Lasten televisionkatselua on tutkittu paljon 1950-luvulta lähtien, joten se on luultavasti yksi tutkituimpia aiheita sekä lapsitutkimuksen että televisiotutkimuksenkin alalla. Toki lapsien ja joukkotiedotuksen suhdetta koskevaa tutkimusta on ollut olemassa jo kauan ennen television syntyä. Lapsia on tutkittu pääasiallisesti siitä syystä, että heidät on koettu erityisen alttiiksi eri medioiden haitallisille vaikutuksille. (Suoninen 1993, 11.)

Eryteisesti 1960–1970-luvuilla televisionkatselututkimuksessa tutkittiin aggressiivisen käytöksen ja televisionkatselun yhteyttä. Tuohon aikaan lapsen kehitystä koskevat teorit saivat voimakkaan jalansijan, mikä vaikutti suoraan lasten televisionkatselun tutkimusasetelmiin ja tulosten tulkintaan. Tällöin lapsen ja television suhdetta tarkasteltiin käytännössä vain psykologisten kehitysvaiheiden perusteella. (Valkonen, Pennonen & Lahikainen 2005, 56.) Tutkimusten perusteella televisio kirottiin muun muassa ”väkivalan kouluksi” (Wertham 1968, Valkosen ym. 2005, 56 mukaan).

1980-luvun loppupuolelta lasten televisionkatselua koskevissa tutkimuksissa siirryttiin painottamaan enemmän television käyttötapoja kuin television vaikutuksia. Tämän tutkimuspainotuksen voidaan ajatella tulleen suhteellisen myöhään, sillä televisionkatselun tutkimuksen edelläkävijät Schramm, Lyle ja Parker totesivat jo 1961 tutkimuksensa yhteenvedossa:

Näyttääkin siltä, että ymmärtääksemme television vaikutuksia lapsiin, meidän on ensiksi päästävä eroon epärealistisesta käsityksestä 'mitä televisio tekee lapsille' ja korvattava se käsityksellä siitä 'mitä lapset tekevät televisiolla'. (Schramm, Lyle & Parker 1961, 169, Suonisen 1993, 15 mukaan.)

Nykyään tutkimus keskittyy siihen, millaisia kokemuksia lapsi saa mediaympäristöstään ja millaisia tunteita nähdyt asiat hänessä herättävät. Tämä on ollut osaltaan seurausta siitä, että lapsitutkimuksessa huomio kiinnitetään lapsen kehitystason sijaan tapoihin, joilla lapsi rakentaa ymmärrystä ympäristöstään sosiaalisen vuorovaikutuksen kautta. (Valkonen ym. 2005, 56.)

2.2 Lapsi television katsojana

Median vaikutuksista puhuttaessa painotetaan vaikutuksen yksisuuntaisuutta, jolloin lapsi leimataan passiiviseksi vastaanottajaksi. Lapsi on kuitenkin televisionkatsojana aktiivinen ja osaava toimija, joka säätelee omaa mediasuhdettaan hyvinkin kriittisesti. (Valkonen ym. 2005, 57.) Lapset ovat median ja sen tarjoaman sisällön suhteen erityisen valikoivia. Jo pienenä lapset kääntävät huomionsa muualle, jos median sisältö ei kiinnosta heitä. (Werner 1996, 26.) Pikku Kakkosen tuottajana ja toimittajana toiminut Maija Koivula puhuu lapsen aktiivisesta ja kriittisestä suhteesta televisioon seuraavalla tavalla:

Vaan et se pystyy ajattelemaan sitä niinku tehtynä. Et se kriittisyys tulee sitä kautta. Et se voi kritisoida. Et se ei kato potaskaa, vaan se voi äänestää jaloilla ja lähteä paikalta. (Koivula, haastattelu 23.2.2011.)

Vaikka lapsi onkin aktiivinen ja pystyy itse hyvin pitkälle päättämään, mitä hän katsoo, on kyse kuitenkin lapsesta. Lapsi hahmottaa ympärillä olevaa maailmaa eri tavalla kuin aikuinen. Lehtipuu toteaa:

Tosiasiaa tämä trendi ei silti muuta: pieni lapsi tarvitsee vielä aikuisen vierelleen mediatilanteissa. Toiseksi: aikuisen tehtävänä on turvata lapsen oikeus lapsuuteen, vaikka aikuisuus työntääkin päätään lapsen maailmaan yhä varhemmin – usein juuri median kautta. (Lehtipuu 2006, 15.)

Yle lasten ja nuorten genretuottaja Jarmo Oksa toteaa, että Pikku Kakkosen tavoitteena on pitää lapsi mahdollisimman pitkään lapsena (Oksa, haastattelu 24.2.2011). Aikuisen roolina on kuitenkin viime kädessä toimia lapsen televisionkatselun säätäjänä ja tukiverkkona. Vaikka lapsi saattaa olla valveutunut mediankäyttäjäksi, ei hän pysty kaikkiin televisio-ohjelmien herättämiin kysymyksiin vastaamaan itse. Lapsi saattaa kaikes-ta huolimatta olla herkkä ja tarvita suojelua. (Valkonen ym. 2005, 57.) Toisaalta ai-

kuinenkaan ei ole kaikkietävä sen suhteen, minkä lapsi kokee pelottavaksi tai ahdistavaksi. Vaikka vanhemmat kieltäisivät lapsiaan katsomasta mitään sellaista, joka heitä saattaisi järkyttää, saattavat lapset kokea jonkin ennakoimattoman asian pelottavaksi. (Lahikainen 2001, Valkosen ym. 2005, 62 mukaan). Aikuisen läsnäolo lapsen televisionkatselussa on ehdottoman tärkeää. Vaikka muun muassa Pikku Kakkosessa on juontaja, jonka tehtävänä on pehmentää hyppyä ohjelmien välillä, se ei korvaa fyysisesti lähellä olevaa aikuista. Koivula korostaa läheisyyden merkitystä esimerkiksi iltasatuissa. Itse luettu iltasatu on monin verroin parempi kuin television iltasatu. Sylissä luetun sadun voi keskeyttää ja tarkentaa keskustellen kysymyksiä herättävää asiaa. Televisio antaa ikkunan mielikuvituksen maailmaan, mutta se saattaa jättää paljon kysymyksiä, joihin ei saa vastauksia. (Heikkilä-Halttunen 2004, 13.) Valkosen, Pennosen ja Lahikaisen mukaan pelottavaa ohjelmasisältöä voi purkaa lapsen kanssa vaikkapa keskustellen. Tällä tavoin vanhemmat voivat lohduttaa lasta ja palauttaa hänen turvallisuudentunteensa. Alle kouluikäiset lapset käyttävät medioita pääasiallisesti kotona, minkä vuoksi television asema perheessä on merkittävä tekijä lapsen mediasuhteen rakentamisessa. (Valkonen ym. 2005, 63.)

Media tarttuu kuitenkin lapseen hyvässäkin. Hyvin annosteltu katselukokemus voi hyvin toimia virikkeenä, rentoutumiskeinona tai tietolähteenä. Parhaimmillaan mediakäyttö on silloin, kun lapsi lähtee kehittelemään omaa tarinaa ja toimintaa. (Lehtipuu 2006, 64.) Vanhemman seurassa jopa kolme–neljävuotiaat saattavat uppoutua fysiikan ja tähtitieteen saloihin (Suoninen 1993, 20). Vanhemmat usein korostavat television opettavaista luonnetta ja kannustavatkin lapsiaan katsomaan esimerkiksi luonto-ohjelmia (Werner 1996, 106). Muistan itsekin, kuinka televisio-ohjelmat vaikuttivat oman mielenkiinnon kohdistamiseen. Monesti televisiosta nähtyjen yleisurheilukisojen jälkeen olen lapsena valmistanut kepeistä keihästä ja heitellyt sitä innosta soikeana monta tuntia. Ylen lastenohjelmien entinen toimituspäällikkö Pertti Nätilä painottaa Pikku Kakkosen panostavan lapsen sisäsyntyisen mielenkiinnon syöttämiseen:

Että lapset ottais sitten siitä itse selvää kysymällä vanhemmiltaan... kerta kaikkiaan virikkeiden antaminen. Liittyen askarteluihin ja kaikkiin muihin tämmösiin, että jos tässä nyt tehdään tämmönen vekotin, niin kyllä tästä muutakin voidaan tehdä, että miettikääpä itte. (Nätilä, haastattelu 22.2.2011.)

Lapsi käsittelee aktiivisesti katselukokemustaan myös katselutilanteen ulkopuolella keskusteluissa ystäviensä ja perheenjäseniensä kanssa. Tämä näkyy myös lapsen leikeissä

sekä hänen muussa toiminnassaan. (Werner 1987, 198–199, Suonisen 1993, 15 mukaan.) Olen itse päiväkodissa työskennellessäni nähnyt usein, kuinka lapset tuovat esiin keskusteluissaan ja leikeissään televisio-ohjelmien herättämiä ajatuksia. Eräässä päiväkodissa seurasin kahden 4-vuotiaan lapsen keinumista. Samanaikaisesti keinuessaan he lauloivat edellisenä päivänä Idols-ohjelmassa kuulemaansa laulua. Aina kun laulun keretosäkeistö oli laulettu, he hyppäsivät keinusta. Televisionkatselu voi kehittää epäsuorasti lapsen kysely- ja keskustelutaitoja, kasvattaa sanavarastoa sekä harjaannuttaa kuullun ymmärtämistä. Lapsi ei suoranaisesti opi puhumaan television avulla, mutta se toimii osana lapsen kieliympäristöä, josta hän saa aineksia kielen kehitykseen. (Naigles & Mayeux 2001, 136, Alanderin 2003, 14 mukaan.)

Median parissa varttuville lapsille kehittyy varhain ymmärrys siitä, mikä on keksittyä ja mikä on totta. Fiktio, satu ja fantasia kiehtovat lapsia. Lasten on havaittu ahdistuvan uutis- tai ajankohtaisohjelmissä esitetystä väkivallasta, koska he tunnistavat sen todeksi eivätkä kykene ymmärtämään, miksi ihmiset käyttäytyvät noin toisiaan kohtaan. (Herkman 2001, 178–179.) Yle lasten ja nuorten genretuottaja Oksa kertoo, että Pikku Kakkosen johtoajatukseksi on tarjota lapselle tarinan kautta elämyksiä:

Vaikka ennen ne sarjat oli juttuja, niin ei ne jätä muistijälkeä sillä tavalla kuin joku hyvä onnistunut draama. Sitä tarinallisuutta mä oon yrittäny kehittää. Sanotaan nyt vaikka joulukalenteri, niin pyrkimys on aina ollu siihen että se on tarina. Me ei tehdä askartelujoulukalenteria, vaan me tehdään tarina. (Oksa, haastattelu 24.2.2011)

Lapsi voi eläytyä niin voimakkaasti ohjelmaan, että hän kokee olevansa yhteydessä suoraan televisio-ohjelman tapahtumiin. Lapsikatsoja saattaa eläytyä tilanteeseen televisiohahmona unohtaen oman itsensä. Toisaalta katsoja voi myös tuntee itsensä tämän hahmon keskustelukumppaniksi menettämättä omaa identiteettiään, mutta kokien voimakasta yhteenkuuluvuuden tunnetta. Lapset saattavat myös jäljitellä käyttäytymisellään televisiohahmoja. Samalla he huomaavat, että jonkin roolimallin matkiminen on yleisesti hyväksyttävää ja jonkin toisen taas ei. (Werner 1996, 28.) Koivula on työssään huomannut lapsien ottavan vaikutteita televisiohahmoilta.

Tai tämmönen yksinkertainen, kun sovittiin että Katti Matikainen on semmonen pähkäpäinen kissa, joka menee ottamaan selvää, mut se ei oo koskaan epäkoh-telias. Jos se lähestyy jotain se on käsi edellä, päivää olen Katti Matikainen. Niin lapset tuli automaattisesti käsi ojossa sitä vastaan, jossain messuilla. Semmonen huomaamaton tapojen opetus. (Koivula, haastattelu 23.2.2011)

Pienemmille lapsille sopivan samastumiskohteen löytyminen televisiosta on hyvin tärkeää mielekkään katsomiskokemuksen kannalta, koska pieni lapsi ei kykene tarkastelemaan asioita ulkopuolisen silmin. Tutuista televisiohahmoista saattaa tulla lapselle hyvinkin tärkeitä. Hahmot ovat kuin oikeita ihmisiä, joiden kanssa jaetaan ilot ja surut. Tällöin kyse ei ole tavallisesta samastumisesta, koska lapsi ei kuvittele itseään televisiohahmoksi, vaan kyseessä on kiinteän ystävyysuhteen luominen. (Noble 1975, Suonisen mukaan 1993, 24–25.) Itse olen huomannut työssäni MTV3 Juniorin toimittajana tämän Noblen havainnon paikkansapitävyyden. Toimitan päivittäin Juniorin chattia, jossa toimin fiktiivisenä Junnu-pöllönä. Eräänä päivänä sain viestin, jossa lapsi kertoi Junnulle sairastavansa syöpää ja olevansa juuri tällä hetkellä syöpähoidoissa. Tämänkaltaisen kokemus pysäytti minut ajattelemaan, kuinka turvallisena ja hyvänä ystävänä lapset saattavat kokea Junnu-pöllön.

3 Lastenohjelmagenre Suomessa

Lastenohjelmagenrellä tarkoitetaan tässä tutkimuksessa kaikkia ohjelmia, jotka määritellään kuuluvaksi lastenohjelmien lajityyppiin. Suomessa lastenohjelmagenreen voidaan luokitella ohjelmat, joiden kohderyhmänä on 4–14-vuotiaat (Finnpanel 2012a). Lastenohjelmien luokittelussa suuressa vastuussa on myös Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskus, joka säätelee ohjelmien ikärajoja. Tämä luokittelu tehdään kuvaohjelmalain pohjalta, ja se on luonteeltaan lastensuojelulaki. Lain tarkoituksena on suojella lasta ohjelmien haitalliselta vaikutukselta. (Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskus 2012.)

3.1 Lastenohjelmien historia

Lapsille suunnattua ohjelmaa on tehty Suomessa jo television kokeiluvaiheesta eli vuodesta 1957 lähtien. Tällöin lapsille tarjolla oli ohjelma nimeltään Kärpänen, jossa Kylli Koski piirsi ja kertoi lapsille satuja. Kärpäsestä lähtien Kylli-tätinä tunnettu Koski tuli lähes 40 vuoden aikana tutuksi monille lapsille eri lastenohjelmien kautta. (Yle Muistikuvaputki 2012a.) Kärpäsen ohella televisiossa aloitti 1950-luvun lopulla Tenavakanava-niminen lastenohjelma, jonka juontajana toimi Niilo Tarvajärvi (Yle Vintti 2009a). 1960-luvulla voidaan sanoa suomalaisten lastenohjelmien aikakauden alkaneen. Uusi vuosikymmen toi tullessaan Niksulan TV:n, makasiiniohjelman, jota toimittivat Irja ja Matti Ranin. Pääosassa Niksulan TV:ssä oli Niksu-niminen nukke. Niksulan TV koostui

omalla tuotannolla tehdyistä filmipätkistä, ulkomaisista animaatioista ja nukketeatterista. Parhaiten Niksulän TV muistetaan Kasper-käsinukesta, jonka henkiinherättäjänä Matti Ranin toimi vuosina 1961–1988. (Yle Vintti 2009b.) Idean Kasper-teatteriin Ranin oli saanut saksalaisesta Kasperl-nukketeatterista. Ranin on moneen otteeseen todennut Kasperin olleen hänen roolisuorituksistaan tärkein. (Yle Elävä arkisto 2012.) Vuonna 1961 aloitti Suomen televisiossa Sirkus Papukaija. Sirkus Papukaija oli koko perheen ohjelma, joka lähetettiin joka toinen sunnuntai. Sirkus Papukaijan keskeisimmät henkilöt olivat Sirkustirehtööri (Orvo Kontio), Onni-klovni (Onni Gideon Toivonen), Professori Hajamieli (Martti Varpanen) ja Fakiiri Kronblom (Nils Hedegren). Ohjelmassa oli myös interaktiivinen ote, sillä ohjelmaan pääsivät osallistumaan myös lapset, jotka olivat Papukaijakerhon jäseniä. Papukaijakerhoihin kuului vuonna 1962 noin 6000 lasta ympäri Suomea. Sirkus Papukaijasta on jäänyt elämään Onni-klovnin sanonta ”Kymmenen pistettä ja Papukaijamerkki”. Sirkus Papukaijan jaksoja nähtiin vuosina 1961–1968 noin parisataa. (Yle Vintti 2009c.)

Vuonna 1964 suomalainen lastenanimaatiotuotanto tuli tunnetuksi Heikki Partasen ja Paula Berghahlin toimesta Käytöskukka-nimisen sarjan kautta. Käytöskukassa esiintyivät kotiporsaanpoikanen Hinku ja piikkiporsaanpoikanen Vinku. Animaatio oli palatekniikalla rakennettu, eli kaikki Hinkua ja Vinkua myöden oli paperinpaloista kasattu. Animaatio pohjautui näiden kahden porsaanpoikasen ristiriitatilanteisiin ja niiden ratkaisuihin. Ohjelman päämääränä oli opettaa hyviä tapoja katsojilleen. (Yle Vintti 2009d.) Vuonna 1968 TV2:lla alkoi puolen tunnin mittainen Tenavatuokio, joka perustui englantilaiseen ohjelmaformaattiin nimeltään Romper Room. Tenavatuokiota juonsi Arja Virtanen, joka tunnettiin ohjelmassa nimellä Arja-täti. Ohjelman käsikirjoitukset tulivat englannista ja ne muokattiin suomalaiseseen kulttuuriin sopiviksi. (Yle Vintti 2009e.) Maija Koivula muistelee Tenavatuokiota näin:

Maija Salon kanssa kyllä väännettiin Tenavatuokiotakin tuottajan makua suomalaisemmaksi... Kuljettiin mieluummin pitkissä housuissa kuin jakkupuvuissa ja ujutettiin mukaan suomalaisia lasten perinneleikkejä ja -lauluja. (Kivimäki 2000, 8.)

Tenavatuokio täydensi yhdessä TV1:n Niksulän TV:n ja Pienten piirin kanssa lasten ohjelmatarjontaa. Tästä eteenpäin lastenohjelmaa oli tarjolla jokaiselle arkipäivälle. Tenavatuokio näkyi syksyisin ja keväisin kolme kertaa viikossa ja kesäisin kerran viikossa.

Lastenohjelmissa koettiin ilmapiirin muutos tultaessa 1970-luvulle, sillä niissäkin puitiin Vietnamin sota, verotusta, alkoholismia, kuolemaa. Alle kouluikäisille tarkoitettu Hyrrä (TV2 1972–1974) oli totisella otteella varustettu. (Yle Muistikuvaputki 2012a.) Toinen lastenohjelma, jonka ideana oli olla opettavainen, oli TV1:llä vuosina 1973–1980 esitetty Noppa. Noppa oli esikouluikäisille tarkoitettu ja ohjelman tarkoituksena oli kehittää lapsen oppimisvalmiuksia. Noppa saavutti heti lasten suosion ja vanhempien arvostuksen. Noppa sai rakenteensa yhdysvaltalaisesta Sesame Street-ohjelmasta. Sesame Street oli luonteeltaan hassuttelevampi, kun taas Nopan ajatuksena oli olla asiallisempi ja opettavaisempi. (Yle Vintti 2009f.) Toki 1970-luvun alussa nähtiin kevyemmälläkin otteella varustettuja ohjelmia. Vuonna 1972 TV2 alkoi lähettää Huomenta, mukulat -ohjelmaa, johon lapset saivat lähettää postia ja piirustuksia. Postien pohjalta ohjelmassa esitettiin erilaisia näytelmiä. (Yle Vintti 2009g.) Keväällä 1973 TV2 aloitti Tenavatuokiossa Iltasadun. Iltasadussa Reino Manner luki sekä uusia että vanhoja satuja. Television liikkuvan kuvan vastapainoksi lapselle tarjottiin rauhallinen hetki, jossa hän saattoi keskittyä vain kuuntelemaan satua. Vanhoja satuja muutettiin todenperäisimmiksi ja pelottavia kohtia karsittiin pois. Iltasatu-ohjelman lopussa esitettiin itäsaksalaista Nukkumatti-animaatiosarjaa, jossa Nukkumatti unihiekkaa heittämällä toivotti lapsille hyvää yötä. (Yle Vintti 2009h.)

Tenavatuokio toimi eräänlaisena alkusytykkeenä Pikku Kakkoselle, sillä vuonna 1975, kun Yle TV2:n ajankohtaistoimitus ja lastenohjelmatoimitus erotettiin toisistaan, lastenohjelmatoimitus halusi tehdä ohjelmaa omatuotantona. Pertti Nätilä muistelee Pikku Kakkosen syntyä näin:

Sitten jossakin vaiheessa tuli sellainen ajatus, lähinnä mä rupesin miettimään sitä, että miksi maksamme Englantiin tästä, koska se oli aika arvokas ohjelma. Tuuli se kolme kertaa viikossa, ja tuota mä jossakin vaiheessa ehdotin Hannu Lemiselle, kun se oli muutaman vuoden se Tenavatuokio pyörinyt, mä ehdotin että mitäs jos se käytettäisiin se sama raha ja tehtäisiin sellainen kotimainen makasiini-tyyppinen ohjelma? Leminen suostu siihen ja sanoi, että jos te samalla rahalla saatte yhtä hyvän ohjelman aikaan, niin siitä vaan. (Nätilä, haastattelu 22.2.2011.)

Vallalla olevien lastenohjelmien joukkoon tarvittiin 1970-luvun puoliväliin tultaessa ohjelmaa, joka tarjoaisi lapsille satuja, leikkiä ja huumoria. Tähän huutoon vastasivat Ylen lastenohjelmien toimitus, joka yli vuoden verran kestäneen suunnittelutyön päätteeksi aloitti TV2:ssa 11.1.1977 makasiiniohjelma Pikku Kakkosen lähetykset. Iltasatu siirtyi

yhdessä Nukkumatin kanssa vuonna 1977 Pikku Kakkoseen. Pikku Kakkosessa Nukkumatti-animaatiot nähtiin sekä ohjelman alussa että lopussa. Iltasadun lukijaksi Pikku Kakkoseen pestattiin Lasse Pöysti. (Yle Vintti 2009h.)

Vuonna 1993 suuri kanavauudistus siirsi Mainostelevision Yleisradion rakennuttamaan kolmosverkkoon. Näin syntyi MTV3. Ykkös- ja kakkosverkko jäivät Yleisradion käyttöön. (Yle Muistikuvaputki 2012b.) Näin ensimmäistä kertaa suomalaisten lastenohjelmien historiassa myös mainosrahoitteinen kanava ryhtyi tarjoamaan lastenohjelmia. MTV3 tarjosi lapsille Teini-ikäisiä Mutantti Ninja Kilpikonna, Prätkähiiriä ja Pokémonia, jotka olivat erittäin suosittuja. (MTV Media 2012a.) 1990-luvulta tähän päivään MTV3:n lastenohjelmat ovat pääasiallisesti koostuneet ostoanimaatioista, jotka ovat suurimmaksi osaksi kansainvälisiä. Myös vuonna 1997 aloittanut Nelonen on tarjonnut ohjelmistonsa lastenohjelmia (Yle Muistikuvaputki 2012b). Nelosen lastenohjelmat ovat olleet täysin kansainvälisiä ostoanimaatioita. Omaa lastenohjelmatuotantoa Nelosella ei ole. Vuonna 1998 Yleisradio otti ohjelmistonsa Teletapit, joista tuli supersuosittu. Teletapit oli selvästi pienille lapsille suunnattu. Teletappien tarkoituksena oli opettaa lapsia hauskojen leikkien avulla. Teletappeja näytettiin Yle TV1:ssä ja Yle TV2:ssa vuosina 1998–2004. (Wikipedia, 2012a.)

Vuonna 2001 Ylen lastenohjelmaprofiloinnin tuloksena Yle TV1:n lastenohjelmat siirtyivät Yle TV2:n puolelle (Katso 2000, 20). Yle TV1:n sunnuntaiaamuissa oli tähän uudistukseen asti vuosina 1996–2000 näytetty Eppu Nuotion käsikirjoittamaa Pikku Veturi-ohjelmaa. Pikku Veturi oli luonteeltaan makasiiniohjelma, jossa juontajat keskustelivat lapsille suunnatuista aiheista ja juontojen väleissä näytettiin erilaisia lastenohjelmia. (Wikipedia, 2012b.) Lastenohjelmaprofiloinnin myötä vuodesta 1992 Yle TV1:ssä esitetty makasiiniohjelma Veturi siirtyi YLE TV2:n lauantaiamuuihin. Veturin tunnetuin sarja oli Ansa ja Oiva. Yle TV2:ssa Veturia näytettiin aina vuoteen 2003 saakka. (Wikipedia, 2010.)

3.2 Lastenohjelmat eri tv-kanavilla

Tänä päivänä lastenohjelmien tarjonta on kasvanut runsaasti. Ilmaiskanavista Yle TV2:n, MTV3:n ja Nelosen lisäksi lastenohjelmaa on nähtävissä maksukanavilla. Lastenohjelmaa on tarjolla siis joka päivä aamu kuuden ja ilta kahdeksan välillä, joko il-

maiskanavilla tai maksukanavilla. Maksullisia lastenkanavia ovat MTV3 Juniori, Disney Channel, Disney XD, Disney Junior ja Cartoon Network. (Telkku.com 2012.) Näistä kanavista poikkeuksen tekee MTV3 Juniori, jolla on ohjelmavirrassaan ulkomaisten ostoanimaatioiden joukossa myös kotimaista ohjelmatarjontaa. Yle TV2:n lastenohjelmien lisäksi MTV3 Juniori on myös ainoa lastenkanava, jossa muutaman kerran päivässä ohjelmien välissä esiintyy juontaja/juontajia. (MTV3 Juniori 2012.)

Kahden ilmaiskanavan Yle TV2:n ja Nelosen lastenohjelmat keskittyvät selvästi arki-aamuihin. Yle TV2 lähettää lastenohjelmaa arki-aamuisin pääosin 6.50–8.50. Yle TV2:n lastenohjelmatarjonta rakentuu arki-aamuisin Pikku Kakkosen juontoihin, ulkomaisiin animaatioihin sekä omaan tuotantoon. Oma tuotanto aamuisin on tarjolla esimerkiksi Neppajymykerhon muodossa. Nelosella lastenohjelmaa on nähtävissä arki-aamuissa 07.00–08.30 välisenä aikana. Nelosen aamun ohjelmatarjonta koostuu enimmäkseen Disneyn animaatioista. Yle TV2 näyttää lastenohjelmaa arki-iltaisain pääasiassa 17.00–19.00 välisenä aikana, jolloin on nähtävissä Pikku Kakkosen lisäksi ulkomaisia animaatioita. MTV3 tarjoaa lastenohjelmaa vain viikonloppuaamuisin. Pääasiallisesti ohjelmaa on nähtävissä lauantaina ja sunnuntaina 7.50–11.20 välisenä aikana. MTV3:n viikonloppuaamujen lastenohjelmisto koostuu ulkomaisista animaatioista. Ne ovat samoja animaatioita, joita MTV3 Juniori näyttää maksu-tv:n puolella. Myös Yle TV2 ja Nelonen näyttävät lastenohjelmia viikonloppuisin. Yle TV2 näyttää sekä lauantaisin että sunnuntaisin 07.45–10.25 välisenä aikana enimmäkseen animaatioita ja lauantaisin Pikku Kakkosen postin uusintana. Nelonen näyttää animaatioita lauantaisin 8.00–8.30 välisenä aikana. Nähtävissä on tällöin ainakin Lego Ninjago. (Yle Tv-opas 2012.)

Yhteenlaskettuna suomenkielistä lastenohjelmaa on tällä hetkellä tarjolla kaikilla ilmaiskanavilla keskimäärin 40,5 h/vko. Yle TV2:n osuus tästä määrästä on 63 %, Nelosen osuus on 20 % ja MTV3:n osuus on 17 %. Tätä taustaa vasten on selkeästi nähtävissä, että Yle TV2 on suurin lastenohjelmien tarjoaja Suomessa. Ylen lastenohjelmatarjonta on kasvanut huomasti viime vuosikymmenien aikana, sillä vuonna 1980 Yle TV1 ja Yle TV2 näyttivät lastenohjelmaa yhteensä 5 h 25 min/vko (Yle Vintti 2009i). Vuoden 2012 huhtikuussa Yle TV2 tarjoaa lastenohjelmaa 25,5 h/vko. Suomenkielisten lastenohjelmien katsojamäärissä Yle TV2:n ohjelmat ovat katsotuimpia 4–9-vuotiaiden keskuudessa.

Taulukko 1. 4–9-vuotiaiden lasten katsotuimmat ohjelmat maaliskuussa 2012. Kohderyhmän koko on 347 000. (Finnpanel 2012b)

Ohjelma	Kanava	Päivä	Kello	Prosenttia kohderyhmästä	Keskikatsojamäärä 7 vrk:n aikana
Hirveä Henri	YLE TV2	la	31.3.2012 9:44	24 %	83 000
Utelias Vili	YLE TV2	pe	16.3.2012 7:56	22 %	77 000
Galaxi	YLE TV2	la	17.3.2012 9:44	22 %	75 000
Sherlock Jakki	YLE TV2	la	17.3.2012 9:01	22 %	75 000
Viidakkojytä	YLE TV2	la	24.3.2012 9:15	21 %	73 000
Asha	YLE TV2	la	17.3.2012 9:31	21 %	73 000
Late lammas	YLE TV2	la	24.3.2012 9:21	21 %	72 000
Putous-UNICEF	MTV3	la	3.3.2012 19:27	21 %	71 000
Pikku Kakkonen	YLE TV2	la	24.3.2012 8:43	20 %	69 000
Pikku Kakkonen	YLE TV2	pe	23.3.2012 17:00	20 %	68 000
Postimies Pate, erikoislähettiläpalvelu	YLE TV2	la	24.3.2012 8:44	19 %	66 000
Lulu ja lehmä	YLE TV2	la	17.3.2012 9:14	19 %	65 000
Franklin ja ystävät	YLE TV2	la	17.3.2012 8:19	18 %	64 000
Muumilaakson tarinoita (S)	YLE TV2	la	17.3.2012 10:00	17 %	58 000
Maikki ja pelottava Pontso	YLE TV2	la	24.3.2012 8:20	17 %	58 000
Richard Scarry: Touhulan arvoituksia	YLE TV2	la	24.3.2012 7:47	16 %	57 000
Liisa ja taikalamppu: Leikki hukassa	YLE TV2	ti	6.3.2012 7:34	16 %	55 000
Villi tulevaisuus	YLE TV2	su	25.3.2012 9:35	16 %	55 000
Heikot jäät	YLE TV2	ti	13.3.2012 17:55	16 %	54 000
Smurffit (S)	MTV3	su	18.3.2012 8:00	15 %	54 000

Yleisradio on merkittävin lastenohjelmien tekijä ja tarjoaja Suomessa. Ylen perinteet lastenohjelmien tekemisessä vievät syvälle suomalaisen lastenohjelman alkumetreille vuoteen 1957. Ylen internetsivuilla mainitaan Yleisradion olevan julkisen palvelun yhtiö, joka tarkoittaa sitä että se tekee ohjelmaa ja palveluita kaikille suomalaisille. Samalla se myös tarkoittaa, että yhtiö on kaupallisesti ja poliittisesti riippumaton. (Yle 2012a.) Ylen tehtävänä on tarjota palveluja kaikille yleisryhmille, myös pienille ryhmille. Esi-merkkejä näistä pienien ryhmien ohjelmistoista ovat lastenohjelmat, kulttuuri-, tiede- ja

opetusohjelmat sekä hartausohjelmat. (Yle 2012b.) Ylen toiminta perustuu seitsemään sisältökokonaisuuteen, joista yksi on lapset ja nuoret (Yle 2012c). Ylen toimintaa ohjaa siis yhtiön arvot ja strategia sekä tietysti Laki Yleisradio Oy:stä (Yle 2012d). Yleisradio eroaa jo julkisen palvelun tehtävältään muista lastenohjelmaa tarjoavista ilmaiskanavista MTV3:sta ja Nelosesta.

MTV3:lla ei ole ohjelmapoliittista julistusta, eikä ohjelmilla ole kasvatustavoitteita. MTV3:n lastenohjelmien kohdeyleisö on 7–8-vuotiaat. Kaupallisella kanavalla otetaan tarkasti huomioon kohderyhmän suuruus, sillä se tekee toiminnasta kannattavaa. Ohjelmistoon otettavilla ohjelmilla tulee olla brändinäkyvyyttä ja sen pitää olla kaupallisesti kiinnostava. (Kivinen 2002, Alanderin 2003, 35 mukaan.)

Nelosen lastenohjelmien kohdeyleisönä ovat 6–10-vuotiaat lapset. Nelonen haluaa tarjota uudenlaista ja yllättävää ohjelmistoa ja olla näin suunnannäyttäjänä muille kanaville. Tässä ei kuitenkaan ole onnistuttu toivotulla tavalla, sillä Nelosen lastenohjelmat on koettu liian väkivaltaisiksi. Kanavan tavoitteena on ollut siirtyä rauhallisempiin ohjelmiin, joiden kohdeyleisö olisi nuorempi. (Viitala 2002, Alanderin 2003, 35–36 mukaan.) Nelosella ei ole ohjelmapolitiikkaa, arvoja tai tavoitteita lastenohjelmiensa kohdalla (Alander 2003, 36).

4 Ylen lastenohjelmaprofiili

Yleisradion lastenohjelmien periaatteita on neljä (LIITE 2). Näiden periaatteiden mukaisesti Yle tuottaa lastenohjelmaa.

Ensimmäinen periaate on ohjelman tuottaminen radioon, televisioon ja internetiin (LIITE 2). Radiossa lastenohjelmia tarjoaa tällä hetkellä Yle Puhe, jossa kuullaan sunnuntaisin klo 11.05 lasten draamaa ja luentaa. Huhti–toukokuussa vuonna 2012 ohjelmistosta löytyy yhdeksänosainen Heinähattu, Vilttitossu ja Littoisten riiviö. Kuunnelmien jaksot on kuultavissa myös jälkikäteen internetistä, tarkemmin sanottuna Yle Areenasta (<http://areena.yle.fi/>), jossa ne ovat kuunneltavissa kuukauden ajan. Yle Puheen internetsivuilta löytyy myös lastensatuja, jotka ovat ilmaiseksi ladattavissa omalle tieto-

koneelle. Myös Pikku Kakkosen internetsivuilla on lyhyitä ladattavia äänisatuja, sekä kuunneltavia runoja.

Televisio on Ylen lastenohjelmien pääväylä. Ohjelmat ovat suurimmaksi osaksi suunnattu 3–6-vuotiaille, joka on myös Pikku Kakkosen kohderyhmä. Kouluikäisille löytyy muun muassa Galaxi. Suuri osa näistä lastenohjelmista on katsottavissa myös Yle Areenasta.

Pikku Kakkosen internetsivut (<http://yle.fi/pikkukakkonen>) on lapsia varten rakennettu. Sivujen kautta on mahdollista katsoa Pikku Kakkosen ohjelmia ja kuunnella edellä mainittuja satuja ja runoja. Sivuilta löytyy myös Lelukori, josta löytyy suuri määrä erilaisia pelejä ja tehtäviä. Myös Pikku Kakkosen ohjelmalla Neppajymykerholla on oma alisivu. Pikku Kakkoseen tulleita piirustuksia voi myös käydä katsomassa näillä internetsivuilla.

Toisen periaatteen mukaan Ylen pyrkii tarjoamaan lapselle rikastuttavan, myönteisen, rohkaisevan, kiireettömän ja turvallisen katselu- ja kuuntelukokemuksen (LIITE 2). Nättilän sanoin Pikku Kakkosen alkuaikoina rakennetusta Pikku Kakkosen ABC:stä tätä periaatetta tukeva ajatus löytyy seuraavassa muodossa:

Lasta on viihdytettävä, hänen on saatava myös tietoa. Lastenohjelmien on oltava ajankohtaisia. Lapsen on löydettävä ohjelmasta tuttu ihminen ja tunnettava ohjelma turvalliseksi. (Nättilä, haastattelu 22.2.2011.)

Toinen periaate painottaa ohjelmiston pyrkivän myös innostamaan lasta leikkiin, omaan ajatteluun ja löytämiseen (LIITE 2). Oksan mielestä on tärkeää tuoda lapselle asioita leikin kautta. Mielikuvitus, leikki ja oma oivallus ovat lapsen tärkeimmät välineet. Pikku Kakkosen tehtävänä onkin Oksan mukaan enemmän antaa virikkeitä lapselle kuin suoranaisesti opettaa tai kasvattaa. (Oksa, haastattelu 24.2.2011.)

Ohjelmisto ei saa toisen periaatteen mukaan sisältää viihteellistä tai perusteetonta väkivaltaa (LIITE 2). Oksa kertoo, että Pikku Kakkosen ohjelmasisältöjen rakentamisessa tärkein asia on se, että ohjelmat ovat turvallisia. Ohjelman täytyy olla kohderyhmälle sopivaa. Se ei saa sisältää väkivaltaa tai mitään mikä saattaa järkyttää lasta. (Oksa, haastattelu 24.2.2011.)

Kolmannen periaatteen mukaan lastenohjelmisto rakentuu humanististen perusarvojen pohjalle ja sisällöltään monipuoliseksi suomen- ja ruotsinkieliseksi ohjelmistoksi (LIITE 2). Yle tarjoaa myös ruotsinkielistä lastenohjelmaa, joista mainittakoon suosittu Buu-klubben. Oksa sanoo Pikku Kakkosen lähtevän selkeästi siitä ajatuksesta että lapsi on hyvä. Tasa-arvo on myös tärkeä arvo Pikku Kakkosessa. Lapsen tulee kokea, että hän on yhtä merkityksellinen kuin kaikki muutkin. (Oksa, haastattelu 24.2.2011.)

Neljännän periaatteen mukaan Ylen lastenohjelmat auttavat lasta kiinnittymään suomalaisen lasten yhteisöön. Suomalainen tapakulttuuri ja perinteet ovat tärkeässä osassa lastenohjelmistoa. Tärkeätä on siis tarjota suomalaisen lastenkulttuurin parhaimmista. (LIITE 2.) Koivulan mukaan, etenkin nyt kun Suomi on EU:ssa, lapsille tulisi tarjota enemmän kotimaista sisältöä. On tärkeää, että lapsi saa voimakkaan kosketuspinnan suomalaiseen kulttuuriin. (Koivula, haastattelu 23.2.2011.) Myös Oksa toteaa, että Pikku Kakkosen roolina on olla kotimainen ohjelma. Pikku Kakkonen lähtee siis liikkeelle ensiksi omasta kotimaisesta piiristä ja katsoo vasta sitten mitä kansainvälisyyden eteen voidaan tehdä. (Oksa, haastattelu 24.2.2011.)

Näiden neljän periaatteen mukaisesti Yleisradion lastenohjelmia rakennetaan. On kuitenkin myös eräs tärkeä ajatus, joka ei ole kirjattu Yleisradion lastenohjelmien periaatteisiin, mutta on syytä mainita tässä yhteydessä. Kyseessä on uskonnollinen ja vakaumuksellinen riippumattomuus.

Nättilä mainitsee, että Pikku Kakkosen toimitus koki sen erittäin tärkeänä, että se pitäytyi ohjelmana maailmankatsomuksellisten, uskonnollisten ja poliittisten kannanottojen ulottumattomissa. Ne olivat Nättilän mukaan asioita, joihin lapsien ei tarvinnut altistua. (Nättilä, haastattelu 22.2.2011.)

5 Pikku Kakkonen

5.1 Pikku Kakkosen historia

Vuonna 1975 TV2 sai oman lastenohjelmien toimituksen. Pertti Nättilän ehdotuksesta ajankohtaisohjelmien ja lastenohjelmien toimitukset erotettiin toisistaan ja Nättilästä tuli lastenohjelmien toimituspäällikkö (Hankivaara 1994, 18). Tästä alkoi suuri suunnitteluprosessi, joka tähtäsi oman makasiiniohjelman käynnistämiseen. Pikku Kakkosen 35

vuotta yhtämittaisesti jatkunut lähetyshistoria sai alkunsa 11.1.1977, jolloin sen ensimmäinen jakso lähetettiin. Tuolloin Pikku Kakkosen toimituksen muodostivat juontaja Pekka Salo ja toimituspäällikkö Pertti Nätttilä, Maija Koivula, Marja-Liisa Viinikainen, Lauri Niemelä, ja Päivi Lattula. Pikku Kakkosen alkumetreillä sen tunnistettavimmiksi elementeiksi muodostuivat ohjelman loppupuolella Lasse Pöystin lukemat iltasadut ja viikoittain mukana ollut Pikku Kakkosen posti. Edelleenkin Pikku Kakkosessa mukana olevassa Pikku Kakkosen postissa luetaan ja esitellään lasten lähettämiä kirjeitä ja piirustuksia. Pikku Kakkosen postin tunnusmelodia on tarttunut monien katsojien mieliin. (Yle vintti 2009j.) Aivan aluksi Pikku Kakkonen lähetettiin kolmena päivänä viikossa (Heikkilä-Halttunen 2004, 11). Nätttilä muistelee Pikku Kakkosen alkutaivalta:

Siinä vaiheessahan Yleisradion telkkarin puolella lastenohjelmiahan ei kovin arvostettu, mutta pikku hiljaa, parin kolmen vuoden aikana, Pikku Kakkonen sai niin hyvän vastaanoton, että jossakin vaiheessa... muistaakseni Tapio Siikala tuli johtajaksi TV 2:selle, niin hän julisti jossakin julkisessa tilaisuudessa, että Pikku Kakkonen on TV2:n lippulaiva. No, mehän oltiin kovasti innoissamme tästä ja entistä paremmin yritettiin tehdä. (Nätttilä, haastattelu 22.2.2011)

Muista siihen mennessä olemassa olevista lastenohjelmista (esimerkiksi Yle TV1 Noppa-ohjelma) Pikku Kakkonen erosi voimakkaimmin sillä, että se oli rakenteeltaan makasiiniohjelma. Suuri eroavaisuus löytyi myös siitä, että sen ajan lastenohjelmat pyrkivät lasten kasvattamiseen ja opettamiseen. Esimerkiksi TV1:n Noppa noudatti peruskoulun ala-asteen opetussuunnitelmia (Katso-lehti 2002). Nätttilän mukaan Pikku Kakkosella ei ollut kasvatustavoitteita, sillä Nätttilän mukaan pikkulapsi kyllästyy helposti sellaiseen (Hankivaara 1994, 18). Pikku Kakkosessa juontajan tehtäväksi muodostui osiohjelmien toisiinsa sitominen. Ohjelman juonnoissa käsiteltiin alkuajana viikoittaista teemaa. Teemaa käsiteltiin kuitenkin omaleimaisesti siten, että jokainen jakso muodosti kuitenkin oman itsenäisen kokonaisuutensa. Näin lapsi pystyi jättämään jakson tai kaksi välistä, ilman että hän tippuisi pois kelkasta. (Nätttilä, haastattelu 22.2.2011.) Pikku Kakkosen alkuaikoina ohjelmaa kehitettiin esikoulunopetussuunnitelman mukaisesti. Parina ensimmäisenä vuotena esikoulussa käsiteltyjä teemoja sovellettiin ohjelmiin viikkotasolla. Myöhemmin siirryttiin kalenterivuoden mukaiseen ohjelma-ajatukseen. Ohjelmakausi oli jaettu kolmeen osaan: syys-, kevät- ja kesäkauteen. Näille kausille oli teemoja, joiden lähtökohtina olivat vuodenaajat ja ajankohtaiset tapahtumat (LIITE 1.)

Koivula kertoo, että 70-luku oli lastenkulttuurissa hyvin erilaista aikaa kuin muut vuosikymmenet. Vaikka kasvatusta ei ollut Pikku Kakkosen lähtökohta Koivula kertoo, että aluksi ulkopuoliset asiantuntijat olivat mukana suunnittelemassa niin Pikku Kakkosen muotoa kuin juontojakin. (Rytinki 2002.) Alkuaikoina Pikku Kakkosessa kasvatustieteiden kulloisiakin painotuksia seurattiin jos ei orjallisesti, niin ainakin suurella mielenkiinnolla (Rytinki 2002). Koivula muistelee, että tähän aikaan myös satuja siivottiin kiltimiksi.

Niinku munkin aikana tehtiin niitä. Psykologit ja puheterapeutit kirjoitti kaikki sel-laseks lällyks, että ampiainenkin oli niin ystävällinen ettei se pistäny ketään. (Koivula, haastattelu 23.2.2011.)

Pikku Kakkosen nimen synnystä ei tekijöillä ole tarkkaa muistikuvaa, mutta Koivulan muistin mukaan nimen keksijä oli TV2:n Teatterin Reima Kekäläinen. Nimi oli oivallinen jatko Ajankohtaiselle kakkoselle ja Patakakkoselle. (Rytinki 2002.)

4.10 1978 Pikku Kakkosessa koettiin merkityksellinen hetki, kun harmaahapsinen ja jässikkämäinen Ransu Karvakuono syntyi. Pertti Nätilä kertoo, että Pikku Kakkosen alkuaikoina juontajan rooli oli niin iso lähetyksessä, että hänelle haluttiin kaveri mukaan juontamaan. Pähkäilyjen jälkeen päädyttiin siihen ajatukseen, että tämän juontokaverin tulisi ehdottomasti olla nukkehahmo. Tätä kautta Ransu päätyi Pikku Kakkoseen. (Nätilä, haastattelu 22.2.2011.) Samana vuonna myös Sirkuspelle Hermannin tuli seikkailemaan Pikku Kakkoseen (Nätilä, haastattelu 22.2.2011).

Vuonna 1983 Pikku Kakkosen tuhannes lähetys näki päivänvalon. Juhlan kunniaksi 25. lokakuuta lähetettiin kahden ja puolen tunnin mittainen Pikku Kakkonen. Tampereen nykytaiteen museossa avattiin 8. lokakuuta Pikku Kakkosen juhlanäyttely, joka löi museon aikaisemmat yleisöennätykset. (Yle Vintti 2009k.) Vuonna 1986 Allu Tuppuraisen kehittämä roolihahmo Rölli-peikko sai oman ohjelman Pikku Kakkoseen (Hankivaara 1994, 19).

1990-luvulla Pikku Kakkosen tähtihetkiin kuuluvat ainakin Pikku Kakkosen leikkipuiston avaaminen Tampereelle vuonna 1992. Tuolloin syyskuun ensimmäisenä lauantaina lähetettiin tunnin pituinen Pikku Kakkonen puiston avajaistilaisuudesta. Vuonna 1994 lokakuun toisella viikolla lähetettiin 3000. Pikku Kakkonen. Juhlan kunniaksi Tampere-talolla järjestettiin konsertteja ja juhlanäyttely, josta lähetettiin ohjelmaa koko viikon

ajan. Vuosi 1997 merkitsi Pikku Kakkoselle 20 vuoden ikää. Tämän kunniakkaan etapin kunniaksi Pikku Kakkosta juhlittiin 8. helmikuuta juhlakonsertilla Tampere-talossa. Radion sinfoniaorkesterin kanssa esiintyi tuolloin Pikku Kakkosesta tuttuja hahmoja, kuten Ransu Karvakuono, Rölli, Eeva-Leena Sariola ja Lasse Pöysti. (Yle Vintti 2009k.) Vuoden 1998 syyskuussa Pikku Kakkosen internetsivut avattiin. Julkaisu tapahtui Taideteollisuusmuseon Tv-grafiikan näyttelyn avajaisissa Helsingissä. Sivut syntyivät Teija Ryösän, Sirpa Koivumäen ja Marko Salon yhteistyönä. Vuosituhannen päätteeksi vuonna 1999 Pikku Kakkonen sai tunnustuksen Suomen urheilu- ja liikuntaliitolta lasten liikunnan eteen tehdystä työstä. (Yle Vintti 2009k.)

Uusi vuosituhat ja Pikku Kakkonen porskuttaa voimakkaasti eteenpäin. Vuodesta 2001 Pikku Kakkonen lisäsi lähetysaikaansa kolmella ja puolella tunnilla, jolloin myös viikonloppuaamuisin saatiin nauttia Pikku Kakkosen ohjelmista. (Heikkilä-Halttunen 2004, 10). Vuonna 2002 Pikku Kakkonen juhli 25-vuotisjuhlaansa. Tämän juhlavuoden kunniaksi lähetettiin 8.3.2002 alkaen 25 jakson verran joka perjantaina Nostalginen Pikku Kakkonen, joka koostui uusinoista. Päällisin puolin nostalginen perjantai sisälsi 70- ja 80-luvun taitteessa lähetettyjä ohjelmia. Ruutuun palasivat silloin muun muassa Nalle Luppakorva, Kössi Kenguru, Lasse Pöystin iltasadut ja Käytöskukka. Mukaan oli mahduttettu myös tuon aikakauden juontoja. (Koljonen 2002, 11.) Samana vuonna lastenohjelmien osaamiskeskus siirrettiin Tampereelle ja syksystä alkaen Pikku Kakkonen lisäsi lastenohjelmien määrää viikonloppuisin (Arffman 2002, 16). Vuonna 2005 26. tammi-kuuta lähetettiin 5000. Pikku Kakkonen (Yle Vintti 2009k). Vuonna 2007 tammikuussa Pikku Kakkonen aloitti säännölliset arkiaamujen lähetykset. Maanantaista perjantaihin aamuisin lähetetään kaksi tuntia Pikku Kakkosen ohjelmaa. Lasten ja nuorten ohjelmien päällikkö Teija Rantalan mukaan lähetysajan lisäämisen päätös syntyi halusta vahvistaa Pikku Kakkosen asemaa kasvavassa lastenohjelmatarjonnassa. (Muurinen, 2007, 3.)

Nyt vuonna 2012 Pikku Kakkonen on täyttänyt 35 vuotta. Vielä ei ole tiedossa, millä tavalla ohjelman juhlavuotta juhlustetaan. Niin kuin aika on näyttänyt Pikku Kakkonen elää ja voi hyvin, toivottavasti vielä toiset 35 vuotta. Ransun sanoin: ”Joo, meinaan kyllä täällä osataan, kyllä varmana on niin” (Arffman 2002, 16).

5.2 Pikku Kakkosen ideologia

Pikku Kakkosen ideologia voidaan jakaa kuuteen perusajatukseseen: Tarjota lapselle oma televisioilta, tukea lapsen kehitystä, olla lastenkulttuurin edelläkävijänä, olla tuttu ja turvallinen, tarjota iloa ja huumoria ja toimittaa ohjelmaa täydestä sydäimestä.

Pikku Kakkosen perimmäisenä ajatuksena oli tarjota lapselle oma televisioilta (Nättiä, haastattelu 22.2.2011) Tekijöiden lähtökohtana oli, ja on edelleen se, että lapsi on ihminen siinä missä aikuinenkin, eikä vasta sitten kun hän on kasvanut aikuiseksi. Lapsen on siis saatava samanlaisia palveluja televisiosta kuin aikuisetkin saavat. Lasta on viihdytettävä ja hänen on saatava tietoa. Myös ajankohtaisuus on ehdottoman tärkeää. Pikku Kakkosen päämääräksi Pikku Kakkosen ABC:ssä on määritelty se, että lapselle pitää antaa tietoja, taitoja ja virikkeitä sekä kehittää hänen myönteistä suhtautumistaan ympäristöönsä ja itseensä. (Liite 1.) Oksa jatkaa tätä ajatusta toteamalla, että lapsen tulee saada kokea olevansa yhtä merkityksellinen kuin kaikki muutkin. (Oksa, haastattelu 24.2.2011).

Pikku Kakkosen ajatuksena on tarjota ohjelmaa, joka tukee omalla panoksellaan lapsen kehitystä. Tärkeätä on antaa lapsen mielikuvitukselle tilaa ja lähestyä asioita leikin kautta. Myös kielellisen, fyysisen ja älyllisen kehityksen tukeminen on koettu tärkeänä. (Koivula, haastattelu 23.2.2011.) Pikku Kakkonen haluaa tarjota lapsille draamaa, tarinaa ja herättää lapsessa kiinnostus asioita kohtaan. Alusta lähtien Pikku Kakkosen ajatuksena ei ole ollut kasvattaa tai opettaa, vaan ennemmin tarjota virikkeitä ja vinkkejä, jotka voisivat herättää lapsen oman mielenkiinnon (Nättiä, haastattelu 22.2.2011). Oksa korostaa, että kasvatus on kuitenkin pohjimmiltaan vanhempien tehtävä (Oksa, haastattelu 23.2.2011). Vaikka Pikku Kakkonen ei lähtökohtaisesti kasvata, silti kasvatustieteiden uusia innovaatioita seurataan tarkasti. Niinpä esimerkiksi rauhankasvatus ja kansainvälisyys, jotka ovat nousseet yhteiskunnassamme esille, ovat muuttuneet myös selväksi osaksi Pikku Kakkosen ajatusmaailmaa. (Kivimäki 2000, 11.)

Pikku Kakkosen ABC:hen on kirjoitettu, että lapsi on tienviitta tulevaisuuteen ja että lastenkulttuuri on tulevaisuuden rakentajien kulttuuria (LIITE 1). Pikku Kakkonen on vaikuttanut omalla panoksellaan suomalaiseen lastenkulttuuriin. Ennen Pikku Kakkosta Suomessa ei tunnettu unihiekkamytologiaa, jonka Nukkumatti-animaatio toi tullessaan. (Rytinki 2002.) Pikku Kakkonen on aina tuonut ohjelmissaan suomalaista lastenmusiikkia esiin. Otetaan esimerkkeinä Satu Sopanen ja Tuttiorkesteri, Siina & Taikaradio,

Hääppöset ja Herra Heinämäen Lato-orkesteri, joilla kaikilla on ollut oma ohjelmansa Pikku Kakkosessa. Myös 2000-luvun alussa Pikku Kakkosessa ollut Kirjakurkkaus-ohjelma tutustutti suomalaiset lapset lastenkirjallisuuteen antamalla lukuvinkkejä (Heikkilä-Halttunen 2004, 13). Pekka Salo toteaa, että Pikku Kakkonen on saattanut välillä vaikuttaa negatiivisestikin lapsiin. Lähtökohtana heillä on kuitenkin ollut se, että he ovat halunneet vaikuttaa lastenkulttuuriin. ”Ainakin sillä tavalla, että suomalaisia lapsia ei ainakaan kritiikittömästi ja menen tullen syö suihin kansainvälinen tivoli-hömpä”. (Rytinki 2002.) Tähän ajatukseen myös Koivula esittää toiveensa: ”...että sen Pikku Kakkosen myötäeläneenä tulee ehyt, kahdella jalalla seisova ihminen, joka suhtautuu kriittisesti...” (Koivula, haastattelu 23.2.2011).

Pikku Kakkosen tärkeänä periaatteena on olla tuttu ja turvallinen. Koivula kertoo Pikku Kakkosen toimituksen puhuvan ”pikkukakkismista”. He pyrkivät tarjoamaan turvallista ja mukavaa katsottavaa, jossa on kuitenkin jännitystä, yllätyksiä ja erilaisia näkökulmia. Nämä ”pikkukakkistiset” periaatteet koskevat luonnollisesti oman tuotannon lisäksi hankintaohjelmia. Ulkopuolelta tulevan ohjelmiston täytyy sopia Pikku Kakkosen ohjelmapolitiikkaan. (Kivimäki 2000, 8.) Televisio on eräänlainen lapsenvahti, joten Pikku Kakkonen on myös vastuussa vanhemmille. Vanhempien täytyy voida luottaa Pikku Kakkoseen, joten tarjottavien ohjelmien tulee olla puhtaasti sellaisia, joita lapsi kestää. (Koivula, haastattelu 23.2.2011.)

Pikku Kakkonen haluaa olla myös viihdyttävä ja lähestyä asioita ilon ja huumorin keinoin. Oksan mukaan:

Kyllä mä oon toivonu, että kun se lapsi katsoo Pikku Kakkosta niin se nauraa ainakin kerran. Et kyllä se halutaan sen ilon kautta. En mä sitä tarkota, että täytyy koko ajan hekottaa. Mutta olis edes jossakin vaiheessa... Kuuluis pieni tirskahtus, niin se olis jees. (Oksa, haastattelu 24.2.2011.)

Pikku Kakkosen toimittaja Silja Sillanpää on todennut, että lastentoimittajan työssä onkin parasta se, että lapsen huumorintaju on erilainen kuin aikuisilla. Lapsi nimittäin saattaa tarttua mihin tahansa. (Katso 2000, 19.)

Pikku Kakkosen toimituskulttuuri näkyy vahvasti ulospäin. Oksa toteaa, että Pikku Kakkosen toimituksessa voimakkaimmin näkyy sisäinen halu tehdä ohjelmaa lapsille. Omaa toimittajuuttaan on turha tulla pönkittämään Pikku Kakkosen toimitukseen, sillä siellä

kaikki asiat tehdään vahvasti yhteen hiileen puhaltain ja kenenkään roolia korostamatta. (Oksa, haastattelu 24.2.2011.) Pikku Kakkosen toimittaja Anu Tuomi-Nikula toteaa, että Suomen kokoiseen kansakuntaan mahtuu aika vähän sellaisia ihmisiä, jotka haluavat sydämestään suunnata oman ammattitaitonsa pelkästään lapsille. (Katso 2000, 20).

Lastenohjelman tekijöitä ei myös aina arvosteta, sillä lastenohjelmien tekeminen on koettu helpommaksi tavaksi tehdä töitä. Kuitenkin lapset ovat katsojaryhmänä teeskentelemätön ja vaativa. Samalla tekijän vastuu on suuri, sillä lapsille voi antaa helposti vahingollisia vaikutteita. Joidenkin tutkijoiden mukaan ensimmäiset viisi ikävuotta vaikuttavat pysyvästi lapsen persoonaan ja kehitykseen. (Katso-lehti 2002.) Oksa toteaa, että Pikku Kakkosta määritetään oman toimituksen kautta (Oksa, haastattelu 24.2.2011). Salo toteaa, varmasti myös muiden Pikku Kakkosen toimittajienkin suulla:

Ei kenenkään muun kuin lapsen kanssa ole niin rikasta tehdä töitä. Ei ole sellaista päivää ettei itsekkin saa jotain viisauksia ja nuijalla päähän -herätyksiä. Ja onhan se hienoa, kun saa vielä aikuisenakin heittäytyä leikkimään! (Katso-lehti 2002.)

5.3 Pikku Kakkosen ohjelmasisältöjen rakentaminen

Nättilä kertoo, että ohjelmien valitseminen Pikku Kakkosen sisälle tapahtui suurimmaksi osaksi toimituksen yhteisten pohdintojen kautta. Useimmiten ajatus ohjelmasta lähti toimituksen ideoinnista ja sitten vain lähdettiin tekemään ohjelmaa. (Nättilä, haastattelu 22.2.2011.) Koivulan mukaan ohjelmia valmistettiin myös tarpeen mukaan. Jos tarvittiin ohjelma jostakin kasvista tai eläimestä, niin sitten tehtiin sellainen. Myös ympärillä olevaa lastenkulttuuria seurattiin tarkasti ja tätä kautta saatettiin napata esimerkiksi jokin hyvä lastenyhtye mukaan Pikku Kakkoseen. Jotkin ideat lähtivät yhteistyötahojen alkukipinän innoittamana. Esimerkiksi Nuoren Suomen kanssa yhteistyössä tehty Temppurata syntyi tätä kautta. Nuori Suomi ehdotti Koivulalle Pikku Kakkoseen ohjelmasarjaa siitä, kuinka kävellä oikein. Tämä tuntui lähtökohtaisesti hankalalta idealta toteuttaa sillä tavalla että se olisi lapsia kiinnostava. Sitten Koivula keksi ottaa mielikuvituksen mukaan ja niin syntyi Temppurata, joka sai puitteikseen muun muassa viidakon. (Koivula, haastattelu 23.2.2011.) Mielikuvituksen vahvan työkalun kautta saatiin liikunnallisten perustaitojen harjoittelu hauskaksi ja huomaamattomaksi.

Oksa toteaa, että Pikku Kakkosen perustamisajoista lähtöisin olevat teemat pätevät edelleen, mutta koko ajan näihin teemoihin etsitään uusia näkökulmia. Pikku Kakkonen on jo yli kolmekymmentä vuotta vanha, joten kaikki on jo tehty. Nykyään pitäisi tehdä hieman uudella tavalla uuden näkökulman kautta. Oksan mukaan Pikku Kakkosen toimituksen lähestymistapa on analyyttisempi kuin ennen. Tämä näkyy Oksan mukaan ennakkosuunnittelussa. Mietitään tarkemmin, millainen vaikutus lapsessa halutaan herättää. Oksa muistelee, että hänen aloittaessa Pikku Kakkosessa ohjelmat vaan tehtiin. Toki samalla hän painottaa, ettei aikaisemminkaan mitään tehty ilman käsikirjoitusta, mutta nykyään käsikirjoitusta viilataan toimituksessa pitkään ennen kuin varsinaista tuotantoa aloitetaan. Taloudelliset realiteetit ovat toki vaikuttaneet myös tähän toimintatavan muutokseen, mutta Oksan mukaan samalla lopputuloksesta saadaan onnistuneempi, kun ohjelmaa pohditaan pidempään ja ajatuksella. (Oksa, haastattelu 24.2.2011.)

Koivula painottaa, että nykyään ohjelmia jalostetaan alkuvaiheessa eri tavalla kuin ennen, sillä raha on tiukassa. Koivulan mukaan ennen Pikku Kakkosessa ei puhuttu rahasta, vaan jos sitä tarvittiin, niin aina sitä jostain löytyi. (Koivula, haastattelu 23.2.2011) Nättilä muistelee, että 1970-luvulla väritelevisioiden yleistyttyä Yleisradiolle tuli värilupamaksujen ansiosta rahaa ovista ja ikkunoista (Nättilä, haastattelu 22.2.2011). Oksa painottaa, että nykyään on tarkasti laskettava, mihin budjetoitu raha riittää. Musiikkia ja draamaa Pikku Kakkonen tarjoaa joka vuosi, mutta isompien ohjelmasarjojen kohdalla täytyy tarkkaan miettiä, mitä halutaan tarjota. (Oksa, haastattelu 24.2.2011.)

Pikku Kakkosella on aina ollut kansainvälistä osto-ohjelmaa joukossa ja niiden kohdalla valintakriteerit ovat olleet tiukat. Ohjelma-ajan lisääntyessä myös ulkomaisten ohjelmien määrä on lisääntynyt. Oksa kertoo, että Pikku Kakkosen ohjelmasisällöt voidaan jakaa neljään eri kategoriaan: Uusi kotimainen ohjelma, uusi kansainvälinen ohjelma, kotimainen uusinta ja kansainvälinen uusinta. Tällä hetkellä kotimaisen ohjelman osuus on 45 % ja kansainvälisen 55 %.

Alle on eritelty 4.5.2012 klo 17.00 lähetetty Pikku Kakkonen yksittäisiin osaohjelmiin. Osaohjelmilla tarkoitan makasiiniohjelma Pikku Kakkosen sisällä olevia ohjelmasarjoja. Taulukkoon olen merkinnyt ohjelman nimen ja keston. Olen myös eriteltyt, onko ky-

seessä uusi kotimainen ohjelma, uusi kansainvälinen ohjelma, kotimainen uusinta vai kansainvälinen uusinta.

Taulukko 2. Pikku Kakkosen (4.5.2012) osaohjelmat eriteltyinä.

OHJELMA	KESTO	KATEGORIA
Ohjelmatunnus	25 sek	
Juonto	1 min	
Pingu	5 min 20 sek	Kansainvälinen uusinta
Juonto	1 min 10 sek	
Popi Kissa	11 min 7 sek	Uusi kansainvälinen ohjelma
Juonto	1 min 5 sek	
Ystävykset	5 min 10 sek	Kansainvälinen uusinta
Juonto	40 sek	
Meidän vauva	4 min 57 sek	Kotimainen uusinta
Juonto	21 sek	
Malti ja Valtti	12 min 10 sek	Uusi kotimainen ohjelma
Juonto	1 min 3 sek	
Samu ja Salla	11 min 37 sek	Kansainvälinen uusinta
Juonto	1 min 23 sek	
Ohjelmatunnus	25 sek	

Pikku Kakkosessa 4.5.2012 esitettiin ohjelmatunnuksien ja juontojen lisäksi kuusi osaohjelmaa. Yksi oli uusi kansainvälinen ohjelma, yksi uusi kotimainen ohjelma, kolme kansainvälistä uusintaa ja yksi kotimainen uusinta. Tämän Pikku Kakkosen kohdalla 67 prosenttia osaohjelmista oli ulkomaisia ja 33 prosenttia kotimaisia.

Oksa kertoo, että kansainvälisten ohjelmien kohdalla ollaan hyvin pitkälle tarjoajan varassa. Vaikeaksi ohjelmien valitsemisen on tehnyt se, että ohjelmasarjoista tehdään nykyään hurjan pitkiä. Ne saattavat olla jopa sadan jakson pituisia. Ohjelmasarjan 25 ensimmäistä jaksoa saattavat olla hyviä, mutta sen jälkeen taso laskee. (Oksa, haastattelu 24.2.2011.) Tämä on vaaran paikka Pikku Kakkoselle, joka erottuu kilpailijoidensa joukosta laatukriteeriensä ansiosta. Nättilä muistelee, että Pohjoismaiden välillä lastentoimitusten yhteistyö oli aktiivista. Pohjoisvision kokous keräsi joka syksy ja kevät pohjoismaalaiset lastenohjelmien tekijät yhteen. Näissä kokouksissa tarjottiin omaa tuotantoa muihin maihin ja päinvastoin. (Nättilä, haastattelu 22.2.2011.) Oksan mukaan ruotsalaisissa, norjalaisissa ja tanskalaisissa lastenohjelmissa on samanlainen henki, mutta suomalainen mentaliteetti tuo pieniä painotuseroja (Oksa, haastattelu 24.2.2011). Salo muistelee hymyillen, että eräs tutkija oli verrannut Rölliiä Ruotsissa suosittuun nallekarhuun, joka eleli omassa mökissään. Tällä nallella oli piha hienossa kunnossa, nurmikko leikattu ja haravat ja lapiot järjestyksessä. Suomalaisella Röllii-peikolla oli kaikki hajan hajan. Röllii-ohjelman tarkoituksena ei ollut Salon mukaan korostaa tätä suomalaisuuden osaa. (Rytinki 2002.)

5.4 Pikku Kakkosen johtotähdet

Pikku Kakkosesta on noussut sen 35-vuotisen historian aikana monia merkittäviä hahmoja ja ohjelmia, jotka ovat jääneet asumaan lasten mieliin varmasti osaltaan ikiajoiksi. Nämä hahmot ovat olleet Pikku Kakkosen menestyksen takeena. Jarmo Hankivaara kirjoitti *Katso*-lehdessä vuonna 1994, että lasten viihde elää tai kaatuu hahmojen mukana. Uuden hahmon sisäänajo vaatii huipputiimin, huippuidean, 5–6 ohjelmajaksoa ja tietysti rahaa. (Hankivaara 1994, 19.) Nättilä muistelee, että 1990-luvun alussa hän oli varma, että Päiväkodin talonmies -hahmosta tulisi menestys. Näyttelijä, käsikirjoitus ja ajatus hahmon taustalla olivat kuitenkin hyviä. Lapset eivät olleet kuitenkaan samaa mieltä. (Hankivaara 1994, 19.) Vaikka kaikista hahmoista ei tulekaan menestyksiä, on Pikku Kakkosen historian aikana noussut lastenkulttuurillisesti merkittäviä hahmoja. Onkin siis vain ja ainoastaan oikeutettua nostaa heistä klassisimmat esiin.

Juontaja. Pikku Kakkosen juontaja on ollut ohjelman alusta lähtien se elementti, joka on ollut ja pysynyt. Pikku Kakkosen ensimmäinen juontaja oli Pekka Salo, ja hänen jälkeensä juontajina ovat toimineet muun muassa Silja Sillanpää ja Eila Roine. Juontajina Pikku Kakkosessa on ollut hyvin eri-ikäisiä ihmisiä. Koivula korostaa, että juontajan

tarkoituksena on purkaa lapsen kanssa edellisen ohjelman tunteja ja valmistaa seuraavaa ohjelmaa varten. Etenkin jos seuraavassa ohjelmassa on jotain jännittävää luvassa, juontaja osaa varoittaa siitä. (Koivula, haastattelu 24.2.2011.) Koivula kertoo, että he ovat tätä nykyä ehkä perinteisin lasten makasiiniohjelma ihan kansainvälisestikin, sillä muut ovat siirtyneet tapaan, jossa kuuluttaja puhuu lapsille ohjelmien välissä. Pikku Kakkonen on säilyttänyt juontajan, ja he panostavat juontoihin ihan toden teolla. Koivula kertoo sen olevan Pikku Kakkosen voimavara. (Kivimäki 2000, 9.) Koivula sanoo, että vaikka televisio on kylmä väline, niin on erittäin tärkeätä, että siellä on edes yksi lämmin ihminen ohjelmien välissä. Juontaja toimii siis tavallaan kaverina lapselle. Juontajan tarkoituksena on aina osoittaa jokaiselle Pikku Kakkosta tapittavalle lapselle, että hänestä välitetään. (Koivula, haastattelu 23.2.2011.)

Tällä hetkellä juontajana toimii suuren suosion saavuttanut Eila Roine, tuttavallisemmin Eila-mummi, joka on toiminut Pikku Kakkosen juontajana vuodesta 1994 lähtien. Roine kertoo, että pyrkii puhumaan lapselle ihan omana itsenään, mieluummin rehellisesti kuin lällyttäen. Hän kertoo, että hänen juontonsa pursuavat melko spontaanisti hänen omasta elämästään. Yleensä juonto perustuu tositarinaan, joka hänen lapsistaan tai lapsenlapsistaan. Roine kertoo, että koska hän puhuu omana itsenään, niin välillä tulee pakostakin kasvatettua. Roine muistelee erästä Pikku Kakkosen jaksoa seuraavasti:

Kerran sanoin jonkun siivousohjelman jälkeen, että kipittäköpäs nyt kasaamaan ne lelunne. Nettipalautteessa vanhemmat kiittelivät ja pyysivät lisää tällaista: lapset olivat siivonneet koko talon. Mutta ei tällaiset tietenkään monta kertaa onnistu. (Kivimäki 2000, 12.)

Roine toteaa, että ehkä hänen mummimaisuutensa miellyttää siksi, että kaikilla ei ole isovanhempia tai sitten ne asuvat kaukana (Kivimäki 2000, 12).

Salo muistelee, että juontaminen muuttui helpommaksi ja hauskemaksi, kun Ransu Karvakuono vuonna 1978 tuli hänen kaverikseen juontamaan. Salo kertoo, että juontojen aihepiiri avartui heti, kun juontajapariksi tuli nukke. Sillä nuken kanssa pystyi juttelemaan melkein mistä tahansa. Käytännöllisesti se helpotti juontajan työtä, koska nukenkäyttäjällä (tässä tapauksessa Pertti Nättillällä) oli käsikirjoitus edessään. Jos juontaja unohti jonkin asian juonnoista, pystyi Ransu nappaamaan heti kiinni käsikirjoitukseen. Ransun kanssa juontaminen oli hauskaa, sillä hänen kanssaan saattoi helposti

mennä jutustelu myös käsikirjoituksen ulkopuolelle. Tosiasiassa nukke on myös lapses- ta kiinnostavampi hahmo kuin mikään oikea ihminen. (Yle Vintti 2009l.)

Ransu Karvakuono. Pikku Kakkosen pitkäikäisin ja ehkä tunnistettavin hahmo on ehdotomasti keskikokoinen videonoutaja Ransu Karvakuono. Ennen Ransua Pikku Kakkoses- sa oli juontopuuhiassa esiintynyt pieni sorminukke Jaska, joka oli kuitenkin liian pieniko- koinen televisioon, joten Ransun serkkupoika Jaska siirtyi Pohjanmaalle talonvahdiksi. (Arffman 2002, 16.) Ransu syntyi alun perin 4.10.1978 nukentekijä Eevaliisa Holma- Kinnusen käsityönä Sysmän Onkiniemen kylässä Musta & Valkea Ratsu - nukketeatteritalossa. Ransu sai henkilökohtaiseksi avustajakseen lastenohjelmien toimi- tuspäällikkö Pertti Nättilän.

Myöhemmin saman vuoden puolella Ransu sai kaksi karvakuonoa juontokavereiksi it- selleen Kotkan satamassa vartiointitehtävissä olleen Riku Karvakuonon ja maihin siirty- neen laivakoira Eno-Elmeri Karvakuonon. Näille kaveruksille kehitettiin heti oma ohjel- ma. Ransu oli tiedonjanoa täynnä oleva ja utelias, Riku oli aina nälkäinen ja pieniä jek- kua mielessään hautova ja Eno-Elmeri oli sitten vanha ja mukamas viisas. (Arffman 2002, 16.) Karvakuonojen ohjelmaa näytettiin Pikku Kakkosen sisällä. Ohjelmat olivat noin kymmenen minuuttia pitkiä ja niissä Karvakuonot esittivät jonkin pienen näytel- män ja sitten he lauloivat ja soittivat. Ransu oli myös juontotehtävissä ohjelmien välis- sä. Ransu seikkaili yksi ja Karvakuonojen kanssa aktiivisesti vuodesta 1978 aina vuo- teen 1997, jolloin kaverukset Ransu ja Nättilä jäivät eläkkeelle. Näiden vuosien aikana Ransu on Karvakuonojen kanssa seilannut Saimaalla, perustanut etsivätoimiston, haas- tatellut presidentti Tarja Halosta ja ollut paikalla kun Berliinin muuri murrettiin. (Nättilä, haastattelu 22.2.2011.) Siinä on pienen koiran matkaan mahtunut monta seikkailua. Ransu on muodostunut lähes eläväksi persoonaksi Pikku Kakkosella, niinpä myös hen- kilökunnalla on mennyt välillä vellit ja puurot sekaisin. Toimittaja Minna Rinne-Laturi muistaa, että joskus äänitarkkailija on laittanut mikrofonin Ransun rintaan, vaikka se olisi pitänyt antaa pöydän alla kyykkivälle Nättilälle. (Karvonen 2002, 11).

Nättilä toteaa, että Ransun suosio oli varmasti osaltaan luovutusvoitto, koska hän oli niin paljon ruudussa. Hänestä tuli eräänlainen perheenjäsen joka istui ruudussa. Nättilä painottaa myös, että Ransu pysyi suosittuna varmasti sen takia, että hän ei koskaan oikeastaan mokannut. Ransu ei koskaan tehnyt mitään sellaista, joka olisi tehnyt siitä

vastenmielisen. Ransu on ollut luonteeltaan positiivinen ja herättänyt positiivisia tunteita katsojissa. Nättilä toteaaakin, että Ransu on hänen sivupersonansa, jonka kautta hän uskaltaa sanoa sellaisiakin asioita, joita hän ei omana itsenään tohtisi sanoa. (Nättilä, haastattelu 22.2.2011.) Koivula muistelee, että se oli hieno asia, kun heidän toimituspäällikkönsä teki Ransua viraabelihommiin. Nättilä juoksi aina studioon, kun häntä tarvittiin. Mieluummin hän oli Koivulan mukaan siellä studiossa kuin pöytänsä takana. Koivula painottaa, että Ransussa tuli voimakkaasti Nättilän persoona läpi. Olihan hän itsekin varsinainen karvakuono. (Koivula, haastattelu 24.2.2011.) Nättilä muistelee noita aikoja suurella lämmöllä:

Ne toimituksessa virnuili että kyllä toimituspäälliköllä on aikaa. Se on kaikkein joutilain konttaa tuol. Se oli mukavaa välillä päästä karkuun noista hallintohommista. Tää oli semmonen kiva, että tästä voi luikahtaa pariks tunniks tonne studioon ja tehdä. Sitten ku lähdettiin Karvakuonojen kanssa seikkailemaan tonne Näsinjärvelle, niin varamies hoiteli täällä hommat sen viikon. Sitten tuln takas virkistynein mielin, kun oli saanu tuolla huiskia. (Nättilä, haastattelu 22.2.2011.)

Pirkkalaan ollaan tällä hetkellä rakentamassa vanhaan rantahuvilaan Ransulaa. Ajatuksena olisi se, ettei se olisi vain paikka, jossa on Ransun ja Karvakuonojen näyttely vaan siellä olisi myös kaikkea mukavaa lapsille. (Nättilä, haastattelu 22.2.2011.)

Iltasatu. Iltasadun ajatus tuli Koivulalta. Hän halusi luoda televisioon rauhallisen sadunkerrontatilanteen, jossa lapsi voi mielikuvituksessaan kuvittaa tarinat. Iltasatu oli alun perin Tenavatuokio-ohjelmassa, jossa satuja luki silloin Reino Manner. Heti Pikku Kakkosen perustamisen yhteydessä 1977 iltasatujen uudeksi kiintotähdeksi pestattiin näyttelijä Lasse Pöysti. Pöysti suostui empimättä iltasatedäksi. Pöysti halusi puhua tasa-arvoisesti lapselle, solmia lapseen välittömän kontaktin. Iltasatua reunusti itäsalainen Sandmann-nukkeanimaatio, joka kääntyi suomeksi Nukkumatiksi. Nukkumatianimaation liitettiin mukaan Jukka Siikavireen sanoittama ja säveltämä ”Unihiekkaa”-laulu. Iltasatuina kuultiin paljon tilaussatuja, joita kirjoittivat muun muassa Marjatta Kurenniemi, Lea Pennanen ja muuan aloitteleva lastenkirjailija Hannele Huovi. Pöysti otti tehtävän tosissaan ja hän näki, että sadunkertoja joka on aidosti kiinnostunut kertomistaan saduista, voi tulla kotien yksinäisten lasten kaveriksi ja turvallisuuden tuojaksi. Pöystin iltasatukiinnitys jatkui kaksi vuotta. Tänä aikana hän luki yhteensä hieman yli sata satua. (Heikkilä-Halttunen 11–13.) Salo muistelee, että Lasse Pöysti sai oman osansa pienten katsojien reaktioista sen jälkeen kun tämä alkoi lukea iltasatuja. Pöystiä vastaan tuli äiti, jolla oli rattaissa pieni lapsi. Pöystin kohdalla lapsi kiekaisi ”Pikku Kak-

konen”. Pöystiä enemmän hämmästyti äiti: ”Herrajumala... toi meidän lapshen puhuu!” (Karvonen 2002, 10.)

Vuonna 2002 Pikku Kakkonen palasi sadunkerrontaperinteeseen, kun Sinikka Sokka kertoi Grimmin satuja. Satujen visuaalisuus ja puvustus olivat omaa luokkaansa ja kirvoittivat lasten mielikuvitusta. (Kivimäki 2000, 12.)

Sirkuspelle Hermannin. Pelle Hermannin hahmo syntyi alun perin Lasse Pöystin lukeman iltasadun kautta. Simo Ojanen oli kirjoittanut Pöystille luettavaksi tarinan Sirkuspelle Hermannista, jossa Hermannin oli kalaretkellä. Nätilä innostui Hermannin hahmosta ja pyysi Ojasta kirjoittamaan lisää tarinoita Sirkuspelle Hermannista Hermannin omaa ohjelmaa varten. Lähes samalta istumalta Nätilä otti yhteyden Tampereen Työväen teatterin Veijo Pasaseen, jolle hän tarjosi Hermannin roolia. Aluksi Pasasta kauhistutti sirkuspellen rooli, mutta hän suostui siihen. Näin syntyi Sirkuspelle Hermannin ikimuis-toinen hahmo. Sirkuspelle Hermannin ensimmäinen jakso lähetettiin Pikku Kakkosessa vuonna 1978. Ohjelman olennaisin osa oli huumori. Lisäksi Sirkuspelle Hermannissa herkuteltiin sanoilla ja sanojen väännöksillä. Hermannin lisäksi ensimmäisissä jaksoissa nähtiin taikuri Max ja ennustajatar Sylvia, johon Hermannin oli ihastunut. (Yle Vintti 2009m.) Sirkuspelle Hermannin seikkailuja kuvattiin yli sata jaksoa (Nätilä, haastattelu 22.2.2011). Hermannin tarina päättyi vuonna 1988, jolloin Veijo Pasanen menehtyi. Hermannin-hahmo suuntasi tällöin maailmankiertueelle (Hankivaara 1994, 18).

Röllin. Nätilä muistelee, kuinka Allu Tuppurainen soitti hänelle ja kertoi luoneensa Röllin-hahmon, jolle hän oli tehnyt myös musiikkia. Tuppurainen lähetti Nätilälle kasetit ja Pikku Ykkösen toimituksessa innostuttiin heti. Nätilä pyysi Tuppurasta kirjoittamaan lauluille sanoja ja Röllin-hahmolle pienen monologin. Näin tästä äänihahmosta muokattiin oikea televisiohahmo vuonna 1986. (Nätilä, haastattelu 22.2.2011.) Salo muistelee, että Röllin jouduttiin aluksi laittamaan muutamaksi kuukaudeksi hyllylle katsojapalautteen takia. Lapset pelkäsivät hahmoa niin kovasti. (Rytinki 2002.) Alkuvaikeuksien jälkeen Röllin saavutti suuren suosion ja hahmon isä Allu Tuppurainen palkittiin vuonna 2001 lastenkulttuurin valtionpalkinnolla. Samaisena vuonna Röllin viimeiset uudet osat nähtiin Pikku Kakkosessa. Tuppurainen itse arvelee Röllin suosion johtuneen hyvän ja pahan taistelusta. Hänen mukaansa Röllin Tri Jekyll ja herra Hyde -tyyppinen jakautu-

nut persoona kiinnostaa lapsia. Rölli yrittää olla kova ja paha, mutta hän taistelee omatuntonsa kanssa ja omatunto voittaa aina. (Hankivaara 1994, 19).

Katti Matikainen. Pikku Kakkosen uusista hahmoista Katti Matikainen on saavuttanut vahvan suosion. Tämä tiedonjanoinen konttorikissa sai alkunsa vuonna 2001 Silja Sillanpään kynästä. Sillanpää itse esittää Matikaista. Koivula kertoo, että Matikainen oli pähkypäinen kissa, joka otti halutessaan selvää mistä vaan. Matikainen ei kumartanut ketään, mutta oli kuitenkin käytöstavoiltaan kohtelias. (Koivula, haastattelu 23.2.2011.) Katti Matikaisen tarinoita on luettavissa kirjoista, jotka ovat Silja Sillanpään kirjoittamia ja Timo Kästämän kuvittamia (Heikkilä-Halttunen 2004, 14).

5.5 Pikku Kakkonen verkossa

Pikku Kakkosen internetsivut avattiin virallisesti vuonna 1998. Se toi tullessaan uuden alustan, johon Pikku Kakkonen sai laajentaa sisällöntuotantoaan.

Pikku Kakkosen internetsivut on rakennettu yksinkertaisella ja selkeällä tavalla. Sivun alalaidasta löytyy kuusi painiketta, joiden kautta pääsee eri alisivuille. Katsele -näppäimen takaa löytyy Pikku Kakkosen ohjelmia, joita voi käydä katsomassa. Kuuntele -näppäintä painamalla pääsee Pikku Kakkosen audioarkistoon, josta löytyy sekä sivuilta kuunneltavia että omalle koneelle ladattavia satuja ja tarinoita. Saduista löytyy sekä uusia, kuten Kääpämäkeläiset rakentavat talon tai perinteisempiä satuja kuten Adalmiinan helmi. Lisäksi arkistosta löytyy runoja muun muassa Herra Tatista ja kahvia juovasta kirahvista. Lelukorista löytyy runsas määrä erilaisia puuhia ja tehtäviä perheen pienemmille. Sieltä löytyy niin lautapelejä kuin Maltin ja Valtin liikenneaiheisia tehtäviä. Neppajymykerho tarjoaa viisi viimeisintä Neppajymykerhon jaksoa sekä Päivän tehtävän, jonka lapsi voi käydä ratkaisemassa. Posti tarjoaa Pikku Kakkoseen lähetettyjä piirustuksia tarinoineen aina kunkin ajankohdan teeman mukaisissa kategorioissa, kuten Sankari ja Lumileikit ja Pikku Kakkosen osoitteen. Katsottavissa on myös posteista tehtyjä animaatioita. Onnittelusta voi lähettää onnitteluja sukulaisille tai kavereille heidän syntymä- tai nimipäivänsä johdosta.

Sivuilta löytyy myös vanhempia silmällä pitäen Aikuiset-näppäin, jonka takaa löytyy Ylen lastenohjelmien periaatteet, Usein kysyttyä -palsta, Pdf -tiedosto Pikku Kakkosen nettisivujen turva-asetuksista. Lisäksi aikuisille on tarjolla paljon tietoa mediakasvatuk-

sesta. Asetuksista löytyy Pikku Kakkosen sivujen säädettäviä asetuksia muun muassa tietokoneessa olevan kameran käyttöön tai ohjeäänien estämiseen.

Kaikin puolin voi sanoa, että Pikku Kakkosen internetsivujen käyttöliittymä on selkeä ja turvallinen, sillä näiltä sivuilta lapsi ei voi eksyä mihinkään toiselle sivulle. Tämän mahdollistaa se, että sivuilla ei ole mitään linkkejä muihin sivuihin. Graafisesti sivut ovat värikkäät ja upean näköiset. Ne miellyttävät varmasti myös lapsen silmää. Lelukorin ansiosta sivuilla riittää varmasti puuhasteltavaa pitkäksi aikaa. Ja toki Pikku Kakkosesta tuttujen ohjelmien katsominen uudestaan on lapsen mieleen.

Oksa kertoo, että Pikku Kakkosen internetsivuja on tarkoitus kasvattaa omaksi kanavakseen, johon tuotetaan omaa sisältöä yhä enenevässä määrin. Oksan mukaan internet on välineenä tuotannollisesti kevyempi ja sinne on helpompi tehdä juttuja. Toki sisältö on edelleen laadukasta, mutta sen tuottamiseen ei tarvita niin suurta koneistoa. Oksan mukaan internetissä toimivat eri asiat kuin telkkarissa, joten se laajentaa Pikku Kakkosen maailmaa. Oksa kertoo, että Pikku Kakkosen internetsivuihin panostetaan, mutta ei missään nimessä television kustannuksella. (Oksa, haastattelu 24.2.2011.) Koivula sanoo, että lapsen kannalta Pikku Kakkosen internetsivut ovat tärkeitä, sillä siellä lapsi saa tutustua rauhassa mediavälineeseen, jonka ääreen hän on syntynyt. Toimituksen kannalta internet tuo oman haasteensa, sillä Koivulan mukaan he eivät voi monitoroida sitä, mitä lapsi siellä katsoo. Pikku Kakkosen toimituksen tehtävänä on siis tukea vanhempaa siinä, miten lapsi voi turvallisesti käyttää internetiä. (Koivula, haastattelu 23.2.2011.) Tähän Pikku Kakkosen toimitus on vastannut laittamalla mediakasvatukseen liittyviä suuntaviivoja internetsivuilleen.

5.6 Pikku Kakkosen ohjelmakaari

Jokaisella ohjelmalla on oma ohjelmakaarensa, joka voi kestää yhdestä jaksosta yhteen tuotantokauteen tai monia vuosia. Tähän ohjelmakaareen mahtuu ohjelman historia. Pikku Kakkosen tapauksessa ohjelmakaari on tällä hetkellä hieman yli 35 vuotta pitkä. Tähän aikaväliin on mahtunut paljon ja tänä aikana ohjelma on muuttunut jossain määrin. Ainakin ohjelman sisäinen rytmi ja tekninen toteutus ovat muuttuneet. Kuitenkin tärkein, eli Pikku Kakkosen perusajatus ei ole kadonnut mihinkään vuosien saatossa.

Pikku Kakkosen ensimmäinen juontaja Pekka Salo kertoo, että ohjelman alkuaikoina juontoajat olivat todella pitkiä, jopa 20 minuuttisia. Salo mainitsee myös, että koska alkuaikoina tekniikka oli paljon yksinkertaisempaa, he keskittyivät hänen mielestään enemmän sisältöön kuin nykyaikana. Vaikka Pikku Kakkosella ei ollut suoranaisia kasvatustavoitteita ja se halusi erottautua Noppa-ohjelman linjasta, Salo muistelee että ohjelmassa oltiin juonnoissa hyvin usein asialinjalla, joskus ote oli jopa liiankin totinen. Salo toteaa, että alkuaikoina ohjelma oli kuin lapsille suunnattu Ajankohtainen Kakkonen, jossa puhuttiin tärkeistä asioista. Joskus aiheet olivat Salon mukaan liian vaikeita. Puhuttiin lasten syntymästä aina kuolemaan saakka. Myöhemmin ohjelmassa siirryttiin fiktiivisemmälle linjalle ja sadut nousivat vahvasti esiin. (Yle vintti 2009n.) Tällä hetkellä Pikku Kakkosen juonnot ovat huomattavasti lyhyempiä, muutaman minuutin mittaisia, eikä niissä porauduta niin vakaviin aiheisiin kuin kuolema tai syntymä. Koivulan mukaan juontajan roolina on toimia eräänlaisena ohjelmien välisen kuopan täyttäjänä. Hänen tuli olla turvallinen ja tuttu hahmo. (Koivula, haastattelu 23.2.2011.)

Nättilä kertoo, että nykyään Pikku Kakkosen sisällä on enemmän ohjelmia ja ne ovat myös lyhyempiä. Samalla myös ohjelmien sisäinen rytmi on kiihtynyt, mikä Nättilän mukaan näkyy kaikessa tv-tuotannossa. (Nättilä, haastattelu 22.2.2011.) Koivula allekirjoittaa saman ajatuksen, mutta toteaa että Pikku Kakkonen on kuvallisesti monipuolisempi. Tekniikka on mennyt hurjaa vauhtia eteenpäin ja laajentanut mahdollisuuksia muun muassa virtuaalilavasteiden muodossa. (Koivula, haastattelu 23.2.2011.) Virtuaalilavasteita käytetään muun muassa Pikku Kakkosen Neppajymykerhossa.

Pikku Kakkosen ohjelmatunnit ovat lisääntyneet selvästi ja Nättilä ilmaisee huolensa tästä. Nättilä pelkää, että toimittajien työtaakka kasvaa hurjaksi. Etenkin kun ohjelmatuntien lisääntyessä toimituksen henkilömäärä ei ole kasvanut. Vaaranpaikka tässä on myös siinä, että kansainvälinen ohjelma lisääntyy entisestään. Nättilä korostaa, että Pikku Kakkonen saa joka vuosi noin 60 000 uutta katsojaa, jonka perusteella uusintojen esittäminen suuremmassa määrin olisi perusteltua. (Nättilä, haastattelu 22.2.2011.)

Koivula korostaa, että ulkoisesti Pikku Kakkonen ei ole suuresti muuttunut vuosien varrella. Nämä ulkoiset muutokset on lisäksi toteutettu sillä tavalla, etteivät ne ole herättäneet suurta kansannousua. Koivula kertoo, että yksi hänen uransa suurimmista pelonpaikoista oli se, kun Pikku Kakkonen päätti luopua Nukkumatti-animaatiosta. Koivula

kertoo, että Nukkumatista luovuttiin siitä syystä, että DDR:n jälkeen sen oikeudet siirtyivät yksityiselle yhtiölle, jonka ajatuksena oli tahkota rahaa sillä. Tämä soti Pikku Kakkosen ajatusmaailmaa vastaan, joten siitä luovuttiin. Ohjelmasta luopuminen sujui Koivulan mukaan ilman suurempia ongelmia: ”Ehkä se on niin voimallinen tuote, että se kestää pienen särön.” (Koivula, haastattelu 23.2.2011.)

Pikku Kakkosen tulevaisuudesta puhuttaessa Nättilä, Koivula ja Oksa ovat varovaisen optimistisia. Kaikki tietävät Pikku Kakkosen olevan edelleen voimissaan, mutta uusia haasteita on vastassa kulman takana.

Nättilä toivoo Pikku Kakkosen tulevaisuudelta sitä, ettei ohjelmaa paisutettaisi liikaa. Etenkään niin, että siihen otettaisiin sopimatonta ohjelmaa. Tulevaisuuden tärkeimmäksi asiaksi Nättilä nostaa Pikku Kakkosen hengen säilyttämisen. (Nättilä, haastattelu 22.2.2011.) Oksa näkee Pikku Kakkosen tulevaisuuden hyvänä, etenkin jos tekemisen mahdollisuudet pysyvät suunnilleen samoina. Oksa toteaa, että Pikku Kakkosen tekijöissä on sen tulevaisuus ja tällä hetkellä sen suhteen näyttää hyvältä. Uusia toimittajia on tullut muutamia ja nykyisten mediakoulujen ansiosta heidän valmiutensa ovat tuotannollisesti hyvät. Hän korostaa, että he ovat pystyneet kovan työn kautta säilyttämään kotimaisuusasteen korkeana, vaikka ohjelmamäärä on kasvanut ja henkilömäärä ei ole lisääntynyt. Oksan mukaan koko ajan täytyy miettiä, mihin suuntaan Pikku Kakkosta viedään eteenpäin ja kuinka sitä kehitetään. Oksa painottaa, että Pikku Kakkosen alkuaikoina on tehty niin hyviä päätöksiä, että niitä seuraamalla ollaan hyvällä tiellä. ”Se on tää linja. Satua ja leikkiä.” (Oksa, haastattelu 24.2.2011)

Koivula toteaa vierastavansa Pikku Kakkosen suurta ohjelmamäärää. Hänen mielestään intensiivinen puolituntinen olisi hyvin riittänyt. Toki hän samaan aikaan ymmärtää sen realismin, että ohjelmamassaa kasvattamalla pysytään mukana kilpailussa. Koivula pelkää ohjelmajoukon aiheuttavan sisällön lässähtämisen. Merkittävänä asiana Koivula nostaa esiin sen, että tällä hetkellä Pikku Kakkosta katsoo järjestyksessään toinen sukupolvi. Lasten vanhemmat ovat itse kasvaneet Pikku Kakkosen parissa ja voivat katsoa sitä nyt lapsensa kanssa yhdessä. Tätä kautta katselusta tulee yhteinen kokemus. Vanhempi voi siis siirtää Pikku Kakkosen hyviä elementtejä lapselleen, jotka hän kokee tärkeiksi. Koivulan sanoin: ”Tässä kaupallisessa virrassa mun mielestäni äärimmäisen hyvä pojo, että vanhemmat arvostaa tätä ohjelmaa.” (Koivula, haastattelu 23.2.2011.)

6 Pohdinta

Tämän opinnäytetyön kehys pysyi aika lailla muuttumattomana loppuun asti. Toki pieniä näkökulman korjauksia tein. Aluksi minun piti ottaa yksittäistapaukseksi Ransuhahmo ja hänen asemansa osana Pikku Kakkosta. En kuitenkaan omasta mielestäni saanut haastatteluissa tarpeeksi irti Ransusta, jotta hän olisi voinut saada niin suuren osan tässä työssä. On myös niin, että Ransun lisäksi Pikku Kakkonen on tuonut meille myös muita kestopuosikkeja, kuten Röllin ja Pelle Hermannin. Heitä ei sopinut sivuuttaa, joten keräsinkin suurimman osan Pikku Kakkosen johtotähdistä saman luvun alle. Vaikeinta opinnäytetyössäni ja sen kasaamisessa oli lähdemateriaalin niukkuus. Pikku Kakkosesta kun ei ole varsinaisesti kirjoitettu mitään historiikkaa tai vastaavaa. Onneksi muutamat opinnäytetyöt ja ennen kaikkea Yleisradion kirjaston lehtikokoelmat paikkasivat aukkoja, joita lähdekirjallisuuden puute jätti. Lastenohjelmien historian alkutaipaleesta 1960- ja 1970-luvuilta löytyy verrattain paljonkin tietoa, mutta 1980- ja 1990-luvuista oli hankala löytää tietoa. Uskon kuitenkin, että olen saanut kasattua tähän opinnäytetyöhön sen, miten suomalainen lastenohjelmagenre on muodostunut. Uskon myös, että tämä työ kertoo paljon siitä, millainen Pikku Kakkosen historia on ja millainen ajatusmaailma ohjelman taustalla on.

Jos ajattelemme lastenohjelmien historiallista kehystä, ne ovat myös tutkimuksellisesti kulkeneet pitkän matkan. 1950-luvulta aina 1970-luvulle saakka television vaikutuksia lapsiin tutkittiin siitä lähtökohdasta, että televisio oli haitallinen lapsille. 1970-luvulla tutkimussuunta kääntyi. Tällöin haluttiin selvittää, millaisia psykologisia vaikutuksia televisiolla on lapsiin. Tämä on näkynyt myös suomalaisissa lastenohjelmissa, joissa muun muassa satuja pehmennettiin. Lapsi on herkkä ja monessa suhteessa ymmärtämätön, mutta satujen sensuroiminen siten, että tarinan ampiainen ei pistä ihmistä kertoo mielestäni hätävarjelun liioittelusta. 1980-luvulla tutkimussuunnan muuttuminen lapsen oman aktiivisuuden ja kriittisyyden painottamiseen näkyi myös lastenohjelmissa. Pikku Kakkonen toi tullessaan suuren arvostuksen lasta kohtaan. Myöskään lasten älykkyyttä ja oivalluskykyä ei enää epäilty. 1990-luvulla mediakasvatus on nostanut voimakkaasti päätään, ja tätä kautta lapset ovat päässeet myös kurkistamaan televisio-ohjelmien taakse ja päässeet itsekin tekemään omia sisältöjään. Tekninen kehitys on ollut niin voimakasta, että monille päiväkotikäisillekin videokamera on tuttu väline.

Satujen merkitys lapsille ei ole muuttunut mihinkään vuosikymmenien aikana, vaan jokainen lapsi tarvitsee sukelluksen mielikuvituksen ja tarinankerronnan maailmaan. Tästä Pikku Kakkonen on pitänyt huolta; vaikka aika on muuttunut, saduista ei ole luovuttu.

Opinnäytetyöni vahvisti näkemystäni siitä, mitkä asiat ovat tehneet Pikku Kakkosesta aikaa kestävä ja laadukkaan ohjelman. Kaikkien haastateltavien kommentteista on ollut helppo löytää se yhteinen tekijä, että tärkeimmät jäljet johtavat Pikku Kakkosen rikospaikalle. Siis niihin ohjelman alkuaikoihin, jolloin Pikku Kakkosen vahvat periaatteet hakattiin kiveen. Vaikka ohjelma on ajan saatossa hieman muuttunut ja päivittänyt itsensä aikakauden mukaiseksi, sen peruseetos on edelleen sama. Löysin tekemistäni haastatteluista ja lähdemateriaalista selvästi kuusi perusperiaatetta, joiden ympärille Pikku Kakkosen ajatus on rakennettu.

Nämä periaatteet ovat: tarjota lapselle oma televisioilta, tukea lapsen kehitystä, olla lastenkulttuurin edelläkävijänä, olla tuttu ja turvallinen, tarjota iloa ja huumoria sekä toimittaa ohjelmaa täydestä sydäimestä.

Nämä periaatteet löytyvät tarkemmin eriteltyinä Pikku Kakkosen ideologia -alaluvussa. Nämä periaatteet vastaavat itse asiassa kahteen ensimmäiseen tutkimusongelmaani, mistä elementeistä Pikku Kakkonen on rakentunut ja mikä on Pikku Kakkosen ideologia.

Pikku Kakkosesta tekee niin suosituksen varmasti se, että sitä on alusta lähtien rakennettu intohimolla. Ja se on aikojen saatossa kasvattanut asemaansa Yleisradion lippulaivana ja varmasti myös lupamaksuperusteena. Se ei ole antanut ajanhampaan nakertaa itseään, vaan on uudistunut. Kuitenkin tämä uudistuminen on tapahtunut huomaamattoman hellästi, jotta lapsilla on ollut mahdollisuus adaptoitua tähän muutokseen. Pikku Kakkonen on lisännyt myös ohjelmamääräänsä hurjasti viimeisen kymmenen vuoden aikana, mikä varmasti on myös osaltaan vaikuttanut sen suosioon. Yle Vintin ohjelmakartan mukaan vuonna 2000 (viikolla 5) TV2 lähetti 11 tuntia ja 58 minuuttia lastenohjelmaa (Yle Vintti 2009f). Vastaavasti vuonna 2012 (viikolla 13) TV2:n lastenohjelmamäärä oli 25 tuntia 30 minuuttia. Lastenohjelmatus on yli kaksinkertaistunut TV2:lla. Kuten Nättiä sanoi haastattelussaan Ransun suosion perustuneen osaltaan sen

runsaaseen ruutuaikaan, niin varmasti samantyyppinen vaikutus on ollut Pikku Kakkosellakin sen lisätessä ohjelmatuntejaan. Tämä on kuitenkin vain osaselitys. Etenkin näinä aikoina, kun lapsillekin on tarjolla viihdykettä niin internetin, television kuin videopelien muodossa, on varmasti tarvetta aidolle ja kunnioittavalle sisällölle. Uskon, että aikuiset haluavatkin tarjota lapselleen vain parasta ja valitsevat siitä syystä Pikku Kakkosen. Nykyvanhemmat ovat ensimmäistä sukupolvea, joille Pikku Kakkonen oli tarjolla olevista lastenohjelmista merkittävin. 10, 20 vuoden päästä puhumme jo kolmannesta pikkukakkossukupolvea, ja uskonkin, että ohjelma vain vankistaa asemansa vuosien saatossa. Tällä hetkellä on myös selvästi niin, että Pikku Kakkosella ei ole näköpiirissä mitään varteenotettavaa kilpailijaa, joka voisi uhata sen asemaa. Kaupallisista tekijöistä ainoastaan MTV3 Juniori tarjoaa lapsille harkitumpaa sisältöä, mutta sekin on käytännössä vielä paljon jäljessä siitä, mitä Pikku Kakkonen tarjoaa lapsille. Toki julkisen palvelun kanava ja kaupallinen tekijä ponnistavat jo lähtökohtaisesti eri periaatteista, joten en tiedä, pystyykö näitä kahta aidosti vertailemaan keskenään.

On hyvin harvinaista, että mikään yksittäinen televisio-ohjelma elää yli 30-vuotiaaksi. Ajankohtainen Kakkonen on niitä harvoja televisio-ohjelmia, jolla on vielä pidempi historia kuin Pikku Kakkosella. Ajankohtaisen Kakkosen ensimmäinen lähetys lähetettiin 13.9. vuonna 1969 (Wikipedia 2012c). Sekä Pikku Kakkonen että Ajankohtainen Kakkonen ovat merkittäviä suomalaisia ohjelmia jo pelkästään pitkän historiansa kautta. Näiden ohjelmien suosio on varmasti selitettävissä ainakin sillä, että tullessaan televisioon aikanaan nämä ohjelmat aloittivat edustamiensa ohjelmagenrejen uuden aikakauden toimitusotteellaan. Vastaavanlaisia ohjelmia ei ollut aikaisemmin ollut. Ehkä katsojatkin löytävät helpommin juuri nämä ohjelmat, joita heidän vanhempansa ovat katsooneet. Molemmat ohjelmat ovat myös pysyneet aika lailla muuttumattomina. Jokainen katsoja siis tietää, mitä hän saa katsoessaan näitä ohjelmia. Saattaa myös olla niin, että molempien ohjelmien tekijöillä on ollut ja on kyky pysyä maailman menossa mukana. Oli miten oli, olen varma, ettei se ole puhdasta sattumaa että sekä Pikku Kakkonen että Ajankohtainen Kakkonen ovat säilyttäneet asemansa läpi vuosikymmenien. Ihmiset haluavat kuulla hyviä tarinoita, olivat he sitten lapsia tai aikuisia.

Suomalaisen lastenkulttuurin edistäjänä Yleisradio on suurin tekijä, mutta olisi hienoa nähdä sen jonain päivänä ottavan vielä voimakkaamman otteen tästä valtikasta. Tanskan Yleisradioyhtiö Danske Radiolla on kokonainen oma televisiokanava lapsille ja nuor-

rille. Tämän sain kuulla ollessani luokkaretkellä Kööpenhaminassa. Tästä innostuneena aloin haaveilla, mitä se tarkoittaisi Suomessa. Se olisi ainakin vielä selkeämpi osoitus siitä, kuinka paljon lapsia arvostetaan. Ylellä vuodenvaihteessa lopetettiin radion ainoa lastenohjelma Pikku Ykkönen ja nyt lastenohjelmatarjonta makaa Yle Puheen tarjoamissa kuunnelmissa. Kaikkinensa olen kuitenkin erittäin tyytyväinen siihen, mitä Yle tarjoaa tällä hetkellä lapsille. Se on aito ja harkiten tehty vaihtoehto räimeelle, jota löytyy valitettavan paljon kaupalliselta puolelta lastenohjelmista.

Eräs selkeästi esiin noussut asia oli se, kuinka haastateltavani puhuivat lastenohjelmiin käytettävästä rahasta. Oli selvästi huomattavissa Nättilän puheissa, kuinka raha ei ollut aikaisemmin lastenohjelmatuotannossa oikeastaan koskaan suuri kynnyksysymys. Oksan haastatteluissa taas lastenohjelmiin budjetoitu raha on selkeästi realiteetti, jonka kanssa täytyy painia lähes päivittäin. Tätä taustaa vasten mielestäni on hieman ihmeellistä, miksi Yle on lisännyt lastenohjelmiansa ohjelma-aikaa. Mielestäni ohjelmamäärän sijasta Ylen olisi järkevämpää keskittyä lastenohjelmiansa tason säilyttämiseen ja jopa kohottamiseenkin.

Huomasin haastattelutilanteessa noin vuosi sitten, että kaikki haastateltavat puhuivat Pikku Kakkosesta hyvin samaan tapaan. Tapaan, josta huokuu lämpö, arvostus ja intohimo. En ole eläissäni kohdannut toimittajia, jotka suhtautuisivat noin intohimoisesti omaan työhönsä ja ennen kaikkea siihen ohjelmaan, jota he edustavat. Mielenkiintoista on myös se yksityiskohta, että Koivula on tehnyt koko televisiouransa Pikku Kakkosen parissa. Tämänkaltainen pitkä työura samassa paikassa on hyvin harvinaista media-alalla, jossa toimittajat ovat luonteeltaan levottomia ja tarjolla on paljon pätkätöitä. Suurin oivalluksen paikka itselleni oli huomata, kuinka voimakas on Pikku Kakkosen toimituskulttuuri. Ohjelmaa todella hakeutuvat toimittamaan, tuottamaan, ohjaamaan sellaiset ihmiset, jotka haluavat sydämestään tehdä ohjelmaa lapsille. Jos ajattelemme esimerkiksi Pertti Nättilää tai Maija Koivulaa, jotka tekivät molemmat vähintään kolmekymmentä vuotta töitä Pikku Kakkosessa, on varmasti täysin oikeutettua sanoa, että lastenohjelmien toimittajan työ on kutsumusammatti. Tätä opinnäytettä tehdessäni päässäni on kirkastunut se asia, että haluan olla tulevaisuudessa osa tätä porukkaa. Haastateltavani ovat puhaltaneet minuun niin voimakkaan pikkukakkoshengen, ettei sitä saa tukahdutettua sitten millään. Kiitos tästä kuuluu Maija Koivulalle, Pertti Nättilälle ja Jarmo Oksalle.

Mielestäni vuonna 1994 Pikku Kakkosen 3000. lähetyksen kunniaksi järjestetyn juhlanäyttelyn näyttelylehtisen teksti kiteyttää sen, mistä Pikku Kakkosesta on ihan oikeasti kyse:

Hypermedia, interaktiivisuus, multimedia, ynnä kaikki muut uuden mediakentän tuotteet tarvitsevat tulevaisuudessakin omat ransunsa, röllinsä ja pelle hermanninsa. Yhä edelleen halutaan kuulla tarinoita maahisista ja menninkäisistä. Ja yhä edelleen halutaan virittää pohdiskelemaan arvoja ja normeja. (Maunula 1996, 59.)

Lähteet

Alander, Heta 2003. Esi- ja alkuopetusikäisille suunnattujen TV2:n lastenohjelmien arvot ja tavoitteet. Jyväskylä yliopisto. Pro Gradu-tutkielma.

Arffman, Jari 2002. Lasten ikioma karvakuono Ransu. Katso-lehti, 38/2002, 16.

Finnpanel 2012a. Katsotuimmat ohjelmat ohjelmaryhmittäin, lastenohjelmat. Finnpanel. [Verkkodokumentti]
<<http://www.finnpanel.fi/tulokset/tv/kk/ohjryh/2012/3/lastenohjelmat.html>>
(Luettu 6.5.2012).

Finnpanel 2012b. Katsotuimmat ohjelmat ikäryhmittäin, 4–9-vuotiaat. Finnpanel. [Verkkodokumentti]
<<http://www.finnpanel.fi/tulokset/tv/kk/ohjika/2012/3/4-9.html>> (Luettu 6.5.2012).

Hankivaara, Jarmo 1994. Pikku Kakkonen. Edelleen suuri lasten ykkönen. Katso-lehti, 41/1994, 18–19.

Heikkilä-Halttunen, Päivi 2004. Iltasadusta etsiväkerhoon. Onnimanni, 4/2004, 10–14.

Herkman, Juha 2001. Audiovisuaalinen mediakulttuuri. Tampere: Osuuskunta Vastapaino.

Katso 2000. Lapsuus on seikkailu suunnaton. 46/2000, 19–20.

Kivimäki, Sanna 2000. Pikku Kakkonen kaveeraa ja pikkuisen kasvattaakin. Peili, 3/2000, 8–12.

Koljonen, Laura 2002. Oi niitä aikoja... Tv-maailma, 10/2002, 11

Lehtipuu, Unna 2006. Ruuturitari ja digidonna. Helsinki: Werner Söderström Oy.

Maunula, Antero 1996. Ransu, vanha kunnon ryäjäke. Se-lehti 6/1996, 59

Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskus 2012. Ikäraajat ja sisällöt. Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskus. [Verkkodokumentti]

<http://www.meku.fi/index.php?option=com_content&view=article&id=23&Itemid=280&lang=fi> (Luettu 6.5.2012).

MTV Media 2012. Ohjelmien historia. MTV Media. [Verkkodokumentti]

<http://www.mtvmedia.fi/historia/historia_juttu.shtml?633038> (Luettu 6.5.2012).

MTV3 Juniori 2012. Tv-opas. MTV3 Media. [Verkkodokumentti]

<<http://www.juniori.fi/tvopas.shtml>> (Luettu 6.5.2012).

Muurinen, Anna 2007. Pikku Kakkosesta potkua päivään. Tv-maailma, 50/2007, 3.

Rytinki, Pasi 2002. Katso-lehti, 3.

Suoninen, Annikka 1993. Televisio lasten elämässä. Jyväskylä: Nykykulttuurin tutkimusyksikkö.

Telkku.com 2012. MTV3 lisäkanavat & Lastenkanavat. ALMA Media. [Verkkodokumentti] <<http://telkku.com/>> (Luettu 6.5.2012).

Valkonen, Satu & Pennonen, Marjo & Lahikainen, Anja Riitta 2005. Televisio pienten lasten arjessa. Teoksessa Lahikainen, Anja Riitta & Hietala, Pentti & Inkinen, Tommi & Kangassalo, Marjatta & Kivimäki, Riikka & Mäyrä, Frans (toim.) Lapsuus mediamaailmassa. Näkökulmia lasten tietoyhteiskuntaan. Helsinki: Gaudeamus. s. 54–91.

Werner, Anita 1996. Lapset ja televisio. Gaudeamus.

Wikipedia 2010. Veturi. [Verkkodokumentti]

<[http://fi.wikipedia.org/w/index.php?title=Veturi_\(televisio-ohjelma\)&oldid=8680455](http://fi.wikipedia.org/w/index.php?title=Veturi_(televisio-ohjelma)&oldid=8680455)> (Luettu 13.5.2012).

Wikipedia 2012a. Teletapit. [Verkkodokumentti]

<<http://fi.wikipedia.org/w/index.php?title=Teletapit&oldid=11582666>>

(Luettu 13.5.2012).

Wikipedia 2012b. Pikku Veturi. [Verkkodokumentti]

<http://fi.wikipedia.org/w/index.php?title=Pikku_veturi&oldid=11347483>

(Luettu 13.5.2012).

Wikipedia 2012c. Ajankohtainen Kakkonen. [Verkkodokumentti]

<http://fi.wikipedia.org/w/index.php?title=Ajankohtainen_kakkonen&oldid=11574398>

(Luettu 6.5.2012).

Yle Elävä arkisto 2012. Kasper-nukke Tallinnassa. Yleisradio. [Verkkodokumentti]

<http://yle.fi/elavaarkisto/artikkelit/kaspernukke_tallinnassa_31834.html#media=31836>

(Luettu 6.4.2012).

Yle Muistikuvaputki 2012a. Jakso Lapset. Yleisradio. [Verkkodokumentti]

<<http://muistikuvaputki.yle.fi/jaksot/lapset>> (Luettu 6.4.2012).

Yle Muistikuvaputki 2012b. Aikajana 1990-luku. Yleisradio. [Verkkodokumentti]

<<http://muistikuvaputki.yle.fi/aikajana>> (Luettu 6.4.2012).

Yle Tv-opas 2012. maaliskuuhuhtikuu 2012. Yleisradio. [Verkkodokumentti]

<<http://yle.fi/ohjelmat/tv>> (Luettu 7.4.2012).

Yle Vintti 2012a. Lastenohjelmien historia, 1960-luku. Yleisradio. [Verkkodokumentti]

<<http://yle.fi/vintti/yle.fi/lastenohjelmienhistoria/1960.html>> (Luettu 7.4.2012).

Yle Vintti 2012b. Lastenohjelmien historia, Niksulän TV. Yleisradio. [Verkkodokumentti]

<<http://yle.fi/vintti/yle.fi/lastenohjelmienhistoria/korttia9e4.html?id=55>>

(Luettu 7.4.2012).

Yle Vintti 2012c. Lastenohjelmien historia, Sirkus Papukaija. Yleisradio. [Verkkodokumentti] <<http://yle.fi/vintti/yle.fi/lastenohjelmienhistoria/korttiadbc.html?id=56>>

(Luettu 7.4.2012).

Yle Vintti 2009d, Lastenohjelmien historia, Käytösukka. Yleisradio. [Verkkodokumentti] <<http://yle.fi/vintti/yle.fi/lastenohjelmienhistoria/kortti7d36.html?id=51>>

(Luettu 7.4.2012).

Yle Vintti 2009e, lastenohjelmien historia, Tenavatuokio. Yleisradio [Verkkodokumentti] <<http://yle.fi/vintti/yle.fi/lastenohjelmienhistoria/kortti0c98.html?id=50>>

(Luettu 7.4.2012).

Yle Vintti 2009f. Lastenohjelmien historia, Noppa. Yleisradio. [Verkkodokumentti] <<http://yle.fi/vintti/yle.fi/lastenohjelmienhistoria/kortti6396.html?id=42>>

(Luettu 7.4.2012).

Yle Vintti 2009g. Lastenohjelmien historia, Huomenta mukulat. Yleisradio [Verkkodokumentti] <<http://yle.fi/vintti/yle.fi/lastenohjelmienhistoria/kortti2568.html?id=49>>

(Luettu 7.4.2012).

Yle Vintti 2009h. Lastenohjelmien historia, Iltasatu. Yleisradio [Verkkodokumentti] <<http://yle.fi/vintti/yle.fi/lastenohjelmienhistoria/kortti7df0.html?id=41>>

(Luettu 7.4.2012).

Yle Vintti 2009i. Lastenohjelmien historia, ohjelmakartta. Yleisradio. [Verkkodokumentti] <<http://yle.fi/vintti/yle.fi/lastenohjelmienhistoria/ohjelmakartta.html>>

(Luettu 7.4.2012).

Yle vintti 2009j. Lastenohjelmien historia, Pikku Kakkonen. Yleisradio. [Verkkodokumentti] <<http://yle.fi/vintti/yle.fi/lastenohjelmienhistoria/kortti8bcf.html?id=30>>

(Luettu 7.4.2012).

Yle vintti 2009k. Lastenohjelmien historia, Pikku Kakkosen juhlahetkiä. Yleisradio. [Verkkodokumentti]

<<http://yle.fi/vintti/yle.fi/lastenohjelmienhistoria/korttief73.html?id=33>>

(Luettu 7.4.2012).

Yle vintti 2009l. Lastenohjelmien historia, Pikku Kakkonen, Nuken kanssa juontaminen, Audio Pekka Salo. Yleisradio. [Verkkodokumentti]

<<http://yle.fi/vintti/yle.fi/lastenohjelmienhistoria/korttibc58.html?id=78#>>

(Kuunneltu 7.4.2012).

Yle vintti 2009m. Lastenohjelmien historia, Pelle Hermanni. Yleisradio. [Verkkodokumentti] <<http://yle.fi/vintti/yle.fi/lastenohjelmienhistoria/kortti619c.html?id=62>>

(Luettu 7.4.2012).

Yle vintti, lastenohjelmien historia, Pikku Kakkonen, Pikku Kakkosen ensimmäiset ohjelmat, Audio Pekka Salo. Yleisradio. [Verkkodokumentti]

<<http://yle.fi/vintti/yle.fi/lastenohjelmienhistoria/kortti8bcf.html?id=30#>>

(Luettu 7.4.2012).

Yle 2012a. Yle lyhyesti. Yleisradio. [Verkkodokumentti]

<<http://yle.fi/yleisradio/yle-lyhyesti>> (Luettu 8.4.2012).

Yle 2012b. Ylen arvot. Yleisradio. [Verkkodokumentti]

<<http://yle.fi/yleisradio/ylen-arvot>> (Luettu 8.4.2012).

Yle 2012c. Yle strategia. Yleisradio. [Verkkodokumentti]

<<http://yle.fi/yleisradio/ylen-strategia>> (Luettu 8.4.2012).

Yle 2012d. Toimintaperiaatteet. Yleisradio. [Verkkodokumentti]

<<http://yle.fi/yleisradio/toimintaperiaatteet>> (Luettu 8.4.2012).

Haastattelut:

Koivula, Maija. Pikku Kakkosen toimittaja-tuottaja (1977–2008) 2011. Haastattelu 25.2.2011.

Nättilä, Pertti. Ylen lastenohjelmien toimituspäällikkö (1975–1997) 2011. Haastattelu 22.2.2011.

Oksa, Jarmo. Ylen lasten ja nuorten genretuottaja 2011. Haastattelu 24.2.2011.

Pikku Kakkosen ABC

YLEISTÄ - ELI ESIPUHETTA

Lapsi on tienviitta tulevaisuuteen. Lastenkulttuuri on tulevaisuuden rakentajien kulttuuria. Siksi lastenkulttuurin tekeminen on poikkeuksellisen vakava ja innostava tehtävä. Lapsessa uinuvat kaikki mahdollisuudet. Hänellä on oikeus hyvään kulttuuriin ja siihen, että tarjolla on erityisesti lapsille suunnattua ja suunniteltua kulttuuria, joka ottaa huomioon lapsen vastaanottamisen, välittämisen ja luomisen kyvyn eri kehitysvaiheissa.

Vaikka lastenkulttuuria on pyritty viime vuosina tukemaan ja tarjonta kehittynyt yhä monipuolisemmaksi, on televisio säilyttänyt asemansa lasten kulttuuripalvelujen ehkä tärkeimpänä tuottajana ja välittäjänä. Television merkitys erityisesti syrjäseuduilla lasten keskuudessa on keskeinen. Se on lasten tärkeimpiä oheiskasvattajia ja monille ainoa kanava, jonka välityksellä heillä on mahdollisuus tutustua hyvään lasten kulttuuriin.

Pikku Kakkosen ohjelmissa pääpaino on kotimaisessa tuotannossa. Ne kertovat lapsillemme omasta tutusta ympäristöstämme tavalla, joka helposti välittyy pienelle katsojalle.

Kuvaruudun lempeäsilmäinen Nukku Matti heittää unihiekkaa satojentuhansien suomalaislasten silmiin Pikku Kakkosen iltasadun aikaan. Kukaan ei vielä nukahda, mutta vaikutelmat piiloutuvat lasten mielikuviin, joukkotiedostustutkijoiden ulottumattomiin. Sukeltaessaan neljä kertaa viikossa katsojiensa herkkiin mielenmaisemiin Pikku Kakkonen on tärkeä aikamme vaikuttaja. Katsouinta lastenohjelmaa painaa vastuu yleisöstään, tulevaisuuden vaikuttajista.

LASTEN MAKASIINI - SE ON P2:n

Pikku Kakkonen on lasten makasiini, puolen tunnin ohjelmapaketti perheen pienimmille.

Tuttuus ja toistuvuus ovat luoneet katselutottumuksen, sisällön vaihtuvuus pitää sen yllä.

... JA TAPAHTUI SINÄ PÄIVÄNÄ

Ensimmäinen lähetyspäivä oli 11.1.1977. Ohjelmisto sisältää yli 90 prosenttisesti omatuottoisia, uusia tai uusintoina esitettäviä, ohjelmia. Viimeisimpien tutkimusten mukaan 75 % kaikista 3 - 8 v-vuotiaista lapsista seuraa säännöllisesti Pikku Kakkosta. Valtaosa katsojista on kuitenkin varsinaista kohderyhmäänsä varttuneempia. Parhaimmillaan Pikku Kakkonen kokoaa ruudun ääreen 800 000 katsojaa.

LÄHTÖKOHTA

Tekijöiden ohjelmallinen lähtökohta oli ja on, että lapsi on ihminen siinä kuin aikuinenkin, eikä vasta sitten kun hän on kasvanut aikuiseksi. Niinpä lapsen on saatava televisiosta samantlaisia palveluja kuin muutkin saavat. Lasta on viihdytettävä ja hänen on saatava tietoa. Myös lasten ohjelmien on oltava ajan-kohtaisia.

PÄÄMÄÄRÄ JA TAVOITTEET

Maaailma on lapselle loputon arvoitus. Lapsen uteliaisuus on haaste ohjelmantekijöille.

Päämääränä on antaa lapselle tietoja, taitoja ja virikkeitä sekä kehittää hänen myönteistä suhtautumistaan ympäristöönsä ja itseensä.

Pikku Kakkosta lähdettiin kehittämään esikoulun opetussuunnitelmien mukaisesti. Parina ensimmäisenä vuonna sovellettiin oh-

jelmiin esikoulussa käsiteltyjä teemoja viikkokohtaisesti. Nyt edetään lähinnä kalenterivuoden tapahtumien mukaan. Koostaessaan erillisohjelmia puolentunnin kokonaisuudeksi toimittajat voivat ottaa ajankohtaisen vinkin kausisuunnitelmaehdotuksesta, johon on koottu kaikenlaista vuoden varrella tapahtuvaa kevätkylvöjen ajasta YK:n ja Kalevalan päivään. Ohjelmien yleislinjat suunnitellaan puolitoistavuosittain. Tavoitteena on käydä läpi puolen toista vuoden sisällä kaikki inhimillisen elämän aihepiirit esim. historia, kansanperinne, laulut ja leikit, sadut ja tarinat jne.

MAAILMA JA MAAILMAN KATSOMUKSET

Ristiriitainen maailmantilanne on pienelle lapselle liian suuri rääkki. Jos lapsi kokee maailman pelottavana, hänelle ei kasva turvallisuuden ideaa.

Välittäessään tietoa maailmasta televisio välittää myös arvoja ja asenteita. Pieni lapsi on johdateltavissa.

Ohjelmassa vältetään maailmankatsomuksellisia ja uskontoa koskevia kannanottoja.

Eräs tärkeimpiä tehtäviä on toimia ylikansallisen viihderihkaman vastapainona eli Pikku Kakkosella on merkittävä kansallinen tehtävä.

HUONEEN TAULU

- lapsi on ihminen siinä kuin aikuinenkin
- lapsen on saatava televisiosta samanlaisia palveluja kuin katsojat yleensä saavat
- lasta on viihdytettävä, hänen on saatava myös tietoa
- myös lastenohjelmien oltava ajankohtaisia
- lapsen on löydettävä ohjelmasta tuttu ihminen ja tunnettava ohjelma turvalliseksi
- vanhempien tulisi kotona jatkaa Pikku Kakkosen viritämää keskustelua (olla saatavilla)

HUONEEN TAULUN JATKOKSI YLEISEMPIÄ MIETTEITÄ

Pikku Kakkosen tekijä on kasvattaja, "opettajakin".

Ajateltavaksi

- miten kasvatus auttaa yhteiskuntaa siirtymään tavara-
tarpeiden yhteiskunnasta vuorovaikutustarpeiden yh-
teiskuntaan
- onko lapsuus kadotettu?
- eikö lapsuuteen enää kuulu salaisuuksia?
- joutuuko lapsi syömään aikuisen tiedonpuusta ja tulee
sitien kadotetuksi paratiisista
- kasvattajan tulee pyrkiä vähentämään elämän epäonnis-
tumista eikä vain kasvattamaan helposti kasvatettavia
- kasvatuksen erityishaasteena ovat: passiiviset, arat,
vaikenevat, lyödyt, yksinäiset, ihanteettomat, ilotto-
mat, väkivaltaiset

Yleisiä periaatteita

- lähtökohtana on aina lapsi, lapsen oma kokemuspiiri
- tavoitteellisuus
- elämyksellisyys
- mahdoll. samaistuminen
- leikinomaisuus ja toiminnallisuus
- kehitystason huomioiminen
- yksilöllisyys - vaikka kohteena onkin iso joukko
- työtapojen vaihtelu
- mahdoll. omakoht. havaintojentekoon ja ongelmanratkaisuun
- ajankohtaisuus
- huumori

Ehkä tärkein tavoite: Lapsen oman myönteisen minäkuvan kehittä-
minen

VUOSISUUNNITELMAN RUNKO

Lähtökohtana teemoissa

- vuodenaajat
- ajankohtaiset tapahtumat
- teemoja sovelletaan luontevasti makasiinin erill. ohjelmien mukaan - miten kukin itse haluaa

Syyskausi

- kesämuistoja
- lähiympäristön (sis. turvallisen liikk. asioita)
- koti ja perhe
- luonto syksyllä (pimeän liikenne, Aleksis Kiven päivä, isänpäivä)
- millainen on ihminen
minä - sinä - me
sis. terveysterveysasioita
hyvät tavat
- muiden maiden lapsia (YK:n päivät yht.) eli kansainvälisyys- ja rauhankasv.
- liikenneyhteydet (sis. turvall. liikk. asioita)
- oma maa - itsenäisyys
- sadun maailma/joulu

Kevätkausi

- aika
- luonto talvella (turvall. liikk., terveysterveys., Runebergin päivä)
- miten ennen elettiin (laskiainen, Kalevalan päivä)
- kulttuurin eri muotoja
- työnteke/ammattit/taloudell. peruskysymyksiä
- yhteiskunnan palvelut/tiedonvälitys
- pääsiäinen
- luonto keväällä (vappu, äitienpäivä)
- kesän tulo

Kesä

- kesän juhlat
- kesänviettoon liitt. asiat
- kesäleikit

Ylen lastenohjelmaperiaatteet

1. YLE on lastenkulttuurin keskeinen toimija Suomessa.

Yhtiön tehtäviin kuuluu ohjelmien tuottaminen lapsille televisioon, radioon ja internetiin.

2. Ylen lastenohjelmissa lapsi on tärkein: Sisältöjen lähtökohtana ovat lapsen tarpeet.

Ohjelmisto pyrkii

- tukemaan lapsen tasapainoista kasvua sekä positiivisen minä- ja maailmankuvan muodostumista.
 - Tavoitteena on rikastuttava, myönteinen, rohkaiseva, kiireetön ja turvallinen katsomis- sekä kuuntelukokemus.
 - Innostamaan lasta leikkiin, omaan ajatteluun ja löytämiseen.
 - Auttamaan lasta kohtaamaan, tunnistamaan ja hyväksymään tunteensa.
 - Ottamaan huomioon eri kehitystasot tarjoten erilaista ohjelmaa pienille lapsille, esikoululaisille ja koulunsa aloittaneille.
- Ohjelmisto ei sisällä viihteellistä eikä perusteetonta väkivaltaa.

3. Ohjelmisto rakentuu humanististen perusarvojen pohjalle ohjelmatyypeiltään ja sisällöiltään monipuoliseksi suomen- ja ruotsinkieliseksi ohjelmistoksi.

Kieli on ajattelun ja itseilmaisun väline, joka antaa lapselle juuret omaan kulttuuriin kasvamiseen.

Ylen lastenohjelmien tehtävä on tarjota pienen kielialueen lapsille ohjelmaa rikkaalla äidinkielellä.

Ylen lastenohjelmien tehtävä on tukea lapsen kasvua tasapainoiseksi monikulttuurisen yhteiskuntamme jäseneksi.

4. Lastenohjelmien sisällöissä korostuvat suhteet ihmiseen, kulttuureihin, luontoon, ympäristöön, tietoon ja tunteisiin.

Ylen lastenohjelmat auttavat lasta kiinnittymään suomalaisten lasten yhteisöön.

Suomalainen tapakulttuuri ja perinteet ovat tärkeä osa lastenohjelmistoa. Taiteiden osalta erityisen

tärkeää on tarjota kotimaisen lastenkulttuurin parhaimmistoa ja lasten omaa kulttuuria.

Ylen lastenohjelmisto on ikkuna maailmaan ja se auttaa lasta ymmärtämään itsensä osana

lähiympäristöään, Suomea, Eurooppaa sekä maailmaa.

Sadut ja tarinat ovat ihmisyyden rakennuspuita ja tärkein osa lastenohjelmistoa.

Ylen lastenohjelmat noudattaa tiedonvälityksessään korkean journalistisen laadun vaatimusta.

Haastattelukysymykset

Pikku Kakkosen rakenne/runko

- Miten Pikku Kakkosen sisällöllinen runko rakennettiin aikakaudellasi?
- Mikä on/oli ulkomaisen ohjelman osuus Pikku Kakkosessa?

Pikku Kakkosen arvomaailma ja teemat

- Mitkä asiat korostuivat Pikku Kakkosen sisällöissä?
- Millaisia arvoja Pikku Kakkonen pyrkii välittämään lapsille?
- Pikku Kakkosessa on ollut tarjolla muun muassa liikuntaan kannustavia ohjelmasarjoja, kuten hiihtokoulu. Millaisia muita teemoja on ollut esillä Pikku Kakkosessa?
- Minkälaisia kasvatuksellisia tavoitteita Pikku Kakkosella on? (Minkälaisia kansalaisia Pikku Kakkonen haluaa kasvattaa katsojistaan?)
- Millä tavoin Pikku Kakkosen sisällä olevat ohjelmat valitaan?
- Miten teette päätöksen siitä, mikä ohjelma on hyvää lapselle tai sallittavaa?
- Miten Pikku Kakkonen on muuttunut vuosikymmenien aikana mielestäsi? (Jatkokysymys: Mitkä syyt ovat vaikuttaneet tähän muutokseen?)
- Minkälainen katsojakokemus halutaan välittää lapsille?

Pikku Kakkonen osana lastenohjelmagenreä

- Mikä on Pikku Kakkosen rooli lastenohjelmagenressä?
- Mitkä asiat tekevät Pikku Kakkosesta merkittävän lastenohjelman?
- Mikä on suomalaisen lastenohjelmagenren tila tällä hetkellä?
- Millainen on Pikku Kakkosen tulevaisuus?
- Mikä osuus verkolla on Pikku Kakkoselle?

Oma tuottajuusjakso Pikku Kakkosessa

- Minkälaisesta lähtökohdasta lähdit rakentamaan aikoinaan Pikku Kakkosta?
- Miten Pikku Kakkonen poikkesi aikaisimmista vuosista sinun tuottaja-aikanasi, miten Pikku Kakkonen muuttui?

Brändistä

- Onko Pikku Kakkonen mielestäsi brändi? Ja jos on niin millainen?
- Mikä merkitys Pikku Kakkosella on Ylelle?
- Velvoittaako Pikku Kakkosen perinteikäs maine tekijäänsä, eli onko Pikku Kakkosta vaikea uudistaa?

Tuottajien mietteitä Ransun hahmosta

- Mikä on tehnyt Ransusta poikkeuksellisen ja aikaa kestävän hahmon?

Haastattelukysymyksiä Ransusta:**Ransu-ohjelman historia ja rakenne**

- Miten Ransun hahmo rakentui?
- Millainen on Ransu-ohjelman rakenne?
- Miten Ransu-ohjelma muuttui vuosikymmenien aikana?

Ransu hahmona

- Millä tavalla Ransu on hahmona kehittynyt?
- Mitä Ransu on hahmona antanut lapsille?
- Millainen on Ransu-hahmon tulevaisuus?
- Mikä on juuri Ransusta tehnyt poikkeuksellisen ja aikaa kestävän hahmon?

Ransu-ohjelma osana Pikku Kakkosta

- Millainen ovat Ransu-ohjelman kasvatukselliset tavoitteet?
- Millaisia arvoja Ransu-ohjelma painottaa?
- Millaisessa roolissa Ransu oli osana Pikku Kakkosta?
- Millä tavalla Ransu-ohjelma säilyttää suosionsa tulevaisuudessa?